

**Västra Götaland
kan mer**

Budget för 2027
Västra Götalandsregionen
Samt plan för ekonomi 2028 och 2029

Centerpartiet

VÄSTRA GÖTALAND

Innehåll

---

1. Inledning.....	2
Förord gruppleddare.....	2
Fokus i budgeten inför 2027	5
2. Västra Götalandsregionens verksamhet	8
Hälso- och sjukvård.....	8
Regional utveckling.....	22
Infrastruktur och kollektivtrafik.....	28
Kultur.....	31
3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner.....	33
Regionstyrelsen	33
Fastighet, stöd och service	33
Inköp	35
Digital infrastruktur.....	36
Säkerhet och beredskap.....	36
4. Västra Götalandsregionens medarbetare	37
5. Hållbarhet	39
6. Västra Götalandsregionens ekonomi.....	40

1. Inledning

Förord gruppleddare

Fler jobb bygger starkare välfärd

Västra Götaland har fantastiska förutsättningar. Världsledande industri, banbrytande forskning, stark företagsanda och engagerade människor som varje dag bygger vår gemensamma välfärd.

Och ändå står nästan 60 000 människor utan arbete, samtidigt som omkring 3 500 unga varje år lämnar skolan utan gymnasiebehörighet. Paradoxalt nog är kompetensbristen samtidigt ett av de största hindren för tillväxt i regionen. Mitt i denna situation utvisas dessutom sjuksköterskor och läkare, medan köerna till vård och psykiatri fortsätter att vara alltför långa.

Det är resultatet av fel prioriteringar och det måste förändras. Sverige kan mer. Västra Götaland kan mer. Men då måste Västra Götalandsregionen vara på tårna när näringslivet vill satsa, och politiken måste ha modet att prioritera rätt, utmana gamla strukturer och sätta människan före systemet.

Jag tror på ett Västra Götaland där jobben är fler, där det lönar sig att starta företag, omskola sig och bidra. Där skola och näringsliv möts på riktigt. Där kollektivtrafiken fungerar, så att ingen fastnar hemma för att bussen uteblir. Och där barn och unga möts av möjligheter, inte av köer och stängda dörrar.

Därför satsar vi särskilt på fler vägar in på arbetsmarknaden och möjligheten att ställa om mitt i livet. I vår budget gör vi en extra satsning på korta, branschspecifika utbildningar för den lokala arbetsmarknaden, där regionen tillsammans med näringsliv och kommuner kan bidra till att fler kommer i jobb.

Kollektivtrafiken ska gå att lita på, oavsett var man bor. Bussen ska komma i tid, resan ska fungera och det ska vara enkelt att ta sig till arbete och studier. Behoven ser olika ut i regionen och därför behövs en kollektivtrafik som vågar tänka nytt och erbjuda mer flexibla lösningar. Vi vill se fler expressbussar, bekvämare resor och en rättvis taxa, och är positiva till att utreda en gemensam zon i hela Västra Götaland. En fungerande kollektivtrafik skapar möjligheter för människor och företag att växa.

Lösningarna finns i Västsverige

Konflikterna runt om i världen påminner oss om Sveriges sårbarhet, inte minst beroendet av fossil energi från instabila regioner. När oljepriset skenar är det svenska hushåll och företag som får betala notan. Det behöver inte vara så. Sverige ledde klimatarbetet en gång och vi kan göra det igen. 160 000 arbetstillfällen i Västsverige hänger på att industrin klarar omställningen från fossilt till fossilfritt. Vi ifrågasätter inte om, vi fokuserar på hur.

Svaren finns i Västsveriges kemi-, textil- och fordonsindustri, i life science och banbrytande forskning, i vår matproduktion och våra naturresurser. Det som krävs nu är att omsätta potentialen i praktiken, göra forskning till verklighet. För det måste näringsliv, akademi och offentlig sektor dra åt samma håll.

En trygg livsmedelsförsörjning förutsätter friska jordar, rena vatten och starka ekosystem. Våra gröna och blå näringar från jordbruk och fiske till marin teknik och sjötransporter, måste ges möjlighet att växa hållbart. Fossilfri båttrafik, moderna hamnar och en levande skärgård året runt är inte drömmar. Det är investeringar som visar att klimatomställning och jobb inte är varandras motsatser, utan varandras förutsättningar.

Stärk våra barn och unga

Att se sitt barn må dåligt och samtidigt få beskedet att väntetiden till BUP är lång, är en situation ingen förälder ska behöva stå i. Ändå är det verklighet för många. Vi har kunskapen och resurserna, men de måste användas rätt och i tid. Centerpartiet gör därför en historisk satsning på psykisk hälsa och kräver att nästa regering tillför minst tre miljarder kronor till barn och ungas psykiska hälsa. Vi vill säkerställa tidiga insatser, stärka ungdomsmottagningarna och bygga ut BUP. Varje dag tar unga mod till sig och söker hjälp för första gången och för många är ungdomsmottagningen den trygga platsen där de vågar öppna sig.

I Västra Götalandsregionen driver vi på för att införa ett sammanhållet hälsovårdsprogram som följer barnet hela vägen upp till 20 år. Det är en naturlig fortsättning på det BVC-program som redan skapar trygghet för de yngsta. Stödet ska vara likvärdigt och finnas nära oavsett var du bor eller hur din livssituation ser ut. Ingen ska behöva känna oro över att ens barn inte får det stöd som behövs.

För att korta köerna och göra vården mer tillgänglig har vi, tillsammans med GrönBlå Samverkan, tagit initiativ till ett nytt vårdval inom BUP. Genom att öppna upp för fler vårdgivare kan fler barn och unga få stöd i tid på utvecklade mottagningar utanför sjukhusen. Samtidigt frigörs resurser, så att de med komplexa och sammansatta behov snabbare får tillgång till sjukhusens samlade specialistvård. Trots kritik från det rödgröna styret står vi fast. Att agera när systemet inte räcker till är att ta ansvar. För oss är det viktigaste att barn och unga faktiskt får hjälp - i tid och med rätt insats.

Samtidigt måste vi bli bättre på att förebygga ohälsa, inte bara behandla symptom som redan uppstått. Här spelar föreningslivet en avgörande roll. I idrottsföreningar och ideella sammanhang får barn och unga en meningsfull fritid, träffa trygga vuxna och en stark känsla av gemenskap. Det är ofta där självkänslan byggs och där man får verktyg att hantera livets utmaningar. För många vuxna som är ledare och engagerade i vardagen är föreningslivet redan en självklar del av livet. Det är en styrka vi behöver ta vara på och utveckla. Även kultur och skapande kan bidra positivt till hälsan, men det är i det breda föreningslivet vi når flest och kan göra störst skillnad – varje dag. För att stärka förebyggande insatser för barn och unga i samverkan med föreningslivet tillförs de delregionala nämnderna resurser för folkhälsoarbetet.

Bygg ut primärvården och köerna kortas i hela vårdkedjan

Att inte komma fram till sin vårdcentral eller behöva vänta i månader på ett besök hos gynekolog är en verklighet som alltför många känner igen. Vi har sjukvård i världsklass, men den måste bli mer tillgänglig.

Nu ser vi en viss vändning: köerna kortas, fler vårdcentraler öppnar och vårdpersonalens insatser gör skillnad. Det är också ett resultat av de satsningar på kökortning som Grönblå Samverkan drivit igenom trots motstånd från S, V och MP. Men vi är fortfarande inte i mål.

Den rödgröna ledningen hävdar att all vård ska ske i egen regi. Vi ser annorlunda på saken. Köerna kortas när vi tar tillvara all tillgänglig kompetens, offentlig, privat och idéburen. Det som ska styra är patienternas behov och vårdens kvalitet, inte vårdgivarens organisationsform.

Primärvården behöver byggas ut och patientens behov vara i centrum. Länder som satsat tungt på primärvården och gjort den till systemets ryggrad har kortare köer och nöjdare patienter, men Västra Götalandsregionen rör sig i fel riktning. Primärvårdens andel av vårbudgeten har sjunkit tre år i rad under S, V och MP. 2026 går bara 16,8 % dit. Det är inte omställning mot nära vård. Det är resultatet av felprioriteringar. Vårdcentralen måste vara navet och den som känner patienten och tar ansvar hela vägen. Alla ska ha rätt till en fast läkarkontakt, särskilt viktigt för barnfamiljer, äldre och kroniskt sjuka. Tidiga insatser och kontinuitet skapar trygghet och minskar behovet av akutbesök. För att lyckas måste resurser följas med. Minst 25 procent av vårdens samlade resurser ska gå till första linjens vård: vårdcentraler, rehabiliteringsmottagningar och mottagningar för ungas psykiska hälsa. En utbyggd primärvård kortar köerna inte bara till vårdcentralen, utan också till specialistvård och akuten. Vi gör därför en riktad satsning på nära vård, så att tidiga insatser för barn och unga, äldre och akut ambulanssjukvård prioriteras. Vi kan inte heller stillatigande se på hur tillgången till gynekologisk vård och fertilitetsvård avgörs av plånbokens storlek. Centerpartiet driver på för ökad valfrihet inom kvinnosjukvården, rätten att välja gynekologisk mottagning och bammorska, bättre tillgång till IVF samt en garanti för att kvinnor får rätt vård i rätt tid.

Centerpartiet värnar din rätt att välja en vård du litar på. Fler vårdgivare, privata, stiftelser och idéburna – ska välkomnas i välfärdssystemet för att köerna ska kortas och valfriheten öka.

För att vården ska räcka till dem med störst behov krävs samtidigt tydliga och kunskapsbaserade prioriteringar. Resurserna måste användas där de gör mest nytta för patienterna, och detta arbete behöver ske i nära samverkan mellan politik och profession. Genom *Choosing Wisely* och minskning av lågvårdevård kan onödiga insatser fasas ut och resurser frigöras till dem som behöver vård mest. Det handlar också om att resurser aktivt behöver förflyttas, både mellan vårdnivåer och mellan olika specialiteter och vårdgivare. Där vård kan bedrivas mer kostnadseffektivt och med hög kvalitet bör uppdrag i större utsträckning koncentreras, oavsett utförare. Ett helhetsperspektiv på hela vårdkedjan, från första besök till behandling, hantering av komplikationer och rehabilitering, är avgörande, eftersom exempelvis infektioner och reoperationer innebär både ökat lidande och höga kostnader.

Välmående chefer ger välmående medarbetare

Bakom varje vårdmöte finns en människa som valt att ägna sitt yrkesliv åt att ta hand om andra. Sex av tio chefer inom vården uppger att de överväger att sluta, inte för att de tappat viljan, utan för att förutsättningarna saknas. En enhetschef kan ansvara för 40, 50 eller fler medarbetare. Det omöjliggör det nära ledarskap som faktiskt gör skillnad. Det är inte ett individproblem, det är ett strukturproblem. Centerpartiet driver på för tydliga normtal för antal medarbetare per chef och för förutsättningar som möjliggör ett hälsofrämjande ledarskap.

Vi vill också tänka nytt kring anställningsformer och karriärvägar, med flexibla tjänster som passar livets olika skeden. Konkret vill vi ge undersköterskor möjlighet att vidareutbilda sig till sjuksköterskor med bibehållen lön. Vi vill erbjuda seniora medarbetare att arbeta 80 procent, få 90 procent i lön och behålla full

pensionsavsättning, i kombination med mentorskap som för kunskapen vidare. Och vi vill ge unga en naturlig väg in i vård och omsorg, genom sommarjobb och prova-på-veckor i regionens verksamheter.

Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största organisationer, med ansvar för närmare 1,8 miljoner människor i 49 kommuner. Det är lätt att lova stora satsningar. Det nuvarande styret gör det gärna, men skickar notan till kommande år. Politik handlar om att ta ansvar för helheten och prioritera rätt. Centerpartiet lägger en budget som stärker hälso- och sjukvården, folkhälsan, tandvården, kollektivtrafiken, kulturen, miljön och den regionala tillväxten. Men vi tar också ansvar för dem som kommer efter oss. Nästa generation ska ärva en region i balans. Det är så ett ansvarsfullt ledarskap ser ut.

Cecilia Andersson, gruppledare för Centerpartiet i Västra Götalandsregionen

Fokus i budgeten inför 2027

Västra Götalandsregionen är kommunernas region. I en tid av växande komplexitet krävs samverkan, öppenhet och ett gemensamt ansvar för att forma framtidens Västra Götaland. Genom nära och förtroendefulla dialoger och breda överenskommelser kan vi möta gemensamma utmaningar, från hälso- och sjukvård och kollektivtrafik till kompetensförsörjning, näringsliv och samhällsplanering. Regionens storlek och samlade kompetens är en styrka som, i samverkan med kommuner och andra aktörer, kan omsättas i konkreta lösningar och visa att omställningen till ett hållbart välfärdssamhälle är möjlig, även för kommande generationer.

Västra Götaland har förutsättningarna. Det som krävs nu är rätt prioriteringar. Centerpartiet lägger en budget fokuserad på tre områden där förändringen gör störst skillnad: fler jobb, lägre utsläpp och en hälso- och sjukvård som fungerar – i hela Västra Götaland.

Jobben ska bli fler

- Arbetsmarknadspolitiken ska i större utsträckning styras regionalt. Regionen tillsammans med kommunerna har bättre kunskap om lokala behov och bristyrken inom Västsveriges näringsliv och offentliga sektor än staten.
- Fler ska snabbt kunna växla upp sin kompetens eller ta steget in på arbetsmarknaden. Korta omställningsutbildningar och lärlingsplatser ska leda direkt till anställning. Fler yrkes- och lärlingsutbildningar ska utvecklas i hela Västra Götaland och samarbetet mellan utbildning och näringsliv fördjupas.
- Onödiga hinder för unga att tidigt komma in i arbetslivet ska rivas. En 16-åring som vill arbeta ska mötas av möjligheter, inte hinder. Sommarjobb i regionens verksamheter ska öppnas upp som en naturlig och tidig väg in i vård och omsorg.
- Fritt gymnasieval ska införas i hela Västra Götaland. Var du bor ska inte avgöra vilken utbildning du kan välja. Förutsättningarna för att regionen tar över ansvaret för vissa gymnasie- och vuxenutbildningen ska utredas.
- Forskningsmiljöer, infrastruktur och förutsättningar för Västra Götalands styrkeområden ska stärkas, life science, fordonsindustrin, textil, kemikluster samt gröna och blå näringar, så att nya idéer blir nya jobb.
- Kulturen och besöksnäringen är några av Västsveriges starkaste jobbmotorer och ska ges förutsättningar att växa i hela Västra Götaland – samtidigt som kulturen bidrar till bättre folkhälsa och livskvalitet för alla.
- Fler kvinnor ska ges verkliga möjligheter att starta och driva företag, genom bättre tillgång till kapital, rådgivning och nätverk.
- Äldres kompetens och erfarenhet ska tas tillvara bättre, ett längre arbetsliv är bra för både individen och samhället.

Utsläppen ska ner

- Klimatutmaningarna ska mötas med lösningar som skapar fler jobb.
- Elproduktionen måste kraftigt byggas ut. I dag produceras bara en tredjedel av den el Västra Götaland behöver och elbehovet väntas tredubblas till 2040. Utan el stannar omställningen.
- Ny teknik och hållbara metoder inom jord- och vattenbruk ska omsättas i praktiken – från forskning till verkstad – för att stärka livsmedelsförsörjningen, klimatanpassningen och beredskapen.
- En kollektivtrafik som fungerar för alla ska säkerställas, i stad och på landsbygd – så att fler kan ta sig till jobb och studier utan bil.
- Järnvägen måste prioriteras här och nu. Gods behöver i högre grad flyttas från väg till spår, och utbyggnaden till fyrspar mellan Göteborg och Alingsås är ett akut behov.
- Cirkulär utveckling, återanvändning och återvinning ska främjas, bland annat genom hållbar produktion och konsumtion inom textilindustrin.

Välfärden ska fungera - i hela Västra Götaland

- Börjar vi med barnen bygger vi ett starkare samhälle. Ett sammanhållet hälsovårdsprogram ska följa barnet upp till 20 år. Senast 2028 ska ett nytt vårdval inom barn- och ungdomspsykiatri vara på plats, som bygger på Ungas Psykiska Hälsa (UPH)-mottagningarna där barn och unga möts i första linjens psykiatri utan remiss.

- Vården ska flyttas närmare invånarna. Andelen resurser till primärvården ska ökas till minst 25 procent av hälso- och sjukvårdsbudgeten. Nära vård är ett arbetssätt – inte en plats – och ska kunna utföras både fysiskt och digitalt på alla vårdnivåer. Fast läkarkontakt ska vara en självklarhet, särskilt för barnfamiljer, personer med kroniska sjukdomar och äldre.
- Fler vårdgivare ska välkomnas – privata, stiftelser och idéburna – för kortare köer och större valfrihet för patienten.
- Ett regionalt hälsovårdsprogram för äldre ska inrättas för att främja ett friskare liv, minska felbehandlingar och undvika onödiga akutinläggningar. Primärvården ska stärkas med geriatrisk kompetens. Sverige ska vara ett av världens bästa länder att åldras i.
- Gynekologivård och fertilitetsvård ska vara tillgänglig för alla, inte bara för dem med ekonomiska resurser.
- Ambulanstiderna ska kortas genom stärkt samverkan kring mobila vårdteam, för snabbare insatser när det verkligen behövs.
- Implementeringen av AI och ny teknik inom hälso- och sjukvården ska accelereras för en mer tillgänglig och nära vård.
- Tydliga karriärvägar, kombinationstjänster mellan privat och offentlig sektor, möjlighet till bisysslor och möjlighet att kombinera arbete och utbildning ska erbjudas vårdpersonalen, exempelvis genom att undersköterskor kan arbeta deltid och vidareutbilda sig till sjuksköterskor med bibehållen lön.
- Chefernas förutsättningar att leda och vara närvarande ska stärkas, med en riktlinje om högst 10–35 medarbetare per chef och obligatorisk chefsutbildning.
- Jämställdheten ska stärkas genom verkliga karriärvägar i kvinndominerade yrken och större möjlighet till inflytande, exempelvis genom intraprenader.
- Seniora medarbetare ska erbjudas att arbeta 80 procent, få 90 procent i lön och behålla full pensionsavsättning, i kombination med mentorskap som för kunskapen vidare.

Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för VGR under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner. Den budget regionfullmäktige antar utgör det ramverk som anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas.

Västra Götalandsregionens politiska organisation

Inför mandatperioden 2022-2026 genomfördes ett flertal omfattande förändringar i Västra Götalandsregionens politiska organisation, förvaltningsorganisation och styrmodell. I allt väsentligt ligger denna organisatoriska modell fast. Under mandatperioden har den politiska organisationen följts löpande och vissa justeringar har gjorts.

Styrningen i den politiska organisationen utövas i fem nivåer och kan ses som skedesindelad/sekventiell:

- Regiongemensam ägarstyrning
- Strategiska måldokument och handlingsplaner
- Operativa beslut om uppdrag och resurser som följer de strategiska dokumenten
- Utförarna verkställer de operativa besluten
- Delregional nivå "vakar" över lokalt genomslag för fattade beslut

De delregionala nämnderna (DRN) har varit föremål för diskussion och ett antal förtydliganden har gjorts för att konkretisera rollen ytterligare.

Under mandatperioden har frågor kring digitalisering och styrningen av densamma kommit att aktualiseras. Denna fråga omhändertas och bereds i ett separat spår med syfte att nå en ändamålsenlig politisk styrning inom området.

Slutligen ska det understrykas att det står nämnder och styrelser fritt att inrätta de utskott och/eller beredningar som anses krävas för att utöva en ändamålsenlig styrning, ledning och uppföljning av organisationen och den verksamhet nämnden eller styrelsen svarar för.

Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Den politiska organisationen syftar till att stärka det strategiska arbetet och skapa ett tydligare fokus på långsiktiga frågor. Det innebär att styrelsernas och nämndernas arbete med flerårsplanering, budget och genomförande av givna uppdrag ska få en mer framträdande roll.

En viktig del i detta är att verksamheterna i högre grad anpassas efter de uppdrag, ekonomiska ramar och politiska prioriteringar som beslutats. Dessa anpassningar, både ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska tydligt framgå i flerårsplanerna, för att skapa ökad transparens, bättre uppföljning och en mer hållbar utveckling över tid.

Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska i tillämpliga delar bryta ner de mål och inriktningar som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2027 och planer för 2028 och 2029.

Uppföljning av budgeten

De mål som redovisas i budgeten kommer att kopplas till mätbara kvalitativa och kvantitativa indikatorer, som fortlöpande ska redovisas till nämnder och styrelser samt till regionfullmäktige i samband med delårsrapporter och årsredovisning. Policydokument och andra styrande dokument som beslutas av regionfullmäktige ska inte innehålla indikatorer och mätetal för hur uppföljning och rapportering ska ske.

På samma sätt som i uppföljningen av beslut i budget om mål och fokusområden bör regionstyrelsen på ett samlat sätt besluta om hur övriga policies och styrande dokument ska följas upp och redovisas till regionfullmäktige. Regionstyrelsen ska därför årligen gå igenom uppföljningen av alla styrande dokument, inklusive budget, som beslutats av regionfullmäktige i syfte att förenkla uppföljning och rapportering, samt se till att uppföljning kan ske på ett överskådligt och samlat sätt. Syftet är också att regelbundet rensa ut inaktuella styrdokument. Regionstyrelsen ska besluta om uppföljning för kommande år senast i samband med att detaljbudgeten fastställs.

2. Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen (VGR) har cirka 56 000 anställda på 2 000 arbetsplatser som tillsammans arbetar för att 1,8 miljoner invånare i Västra Götaland ska ha ett gott liv. VGR bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden; hälso- och sjukvård, regional utveckling, kollektivtrafik och kultur. Dessa områden styrs av mål i regionfullmäktiges budget.

Hälso- och sjukvård

Strategi för hälso- och sjukvården

I november 2022 beslutade VGR:s regionfullmäktige om en förnyad strategi för omställningen av hälso- och sjukvården 2023–2027. Strategin beskriver både de utmaningar och de behov av reformer som finns och är en fortsättning på den ursprungliga strategin som antogs 2017. Strategin omfattar fem övergripande områden: (1) nära vård, (2) prioritering, (3) digitalisering, (4) kvalitetsdriven verksamhetsutveckling och kompetensförsörjning, samt (5) barnuppdraget. Barnuppdraget tillförsäkrar barnkompetens, barns delaktighet och barnrättsperspektivet i omställningens alla områden. En politisk referensgrupp arbetar nu med att revidera strategin för omställningen av hälso- och sjukvården för perioden 2028–2031.

Mål	Fokusområden
Invånarnas tillgång till hälso- och sjukvård ska öka	Stärka tillgängligheten och korta väntetiderna för både första besök och behandling genom ökad produktivitet
	Minska beläggningen på regionens vårdplatser
	Stärka hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete för att därigenom bidra till en mer effektiv hälso- och sjukvård
En hälso- och sjukvård som arbetar för en ökad psykisk hälsa	Stärka barns psykiska hälsa genom att arbeta personcentrerat i ett sammanhållet system
	Öka tillgängligheten till hälso- och sjukvård för invånare med psykisk ohälsa genom att skapa fungerande samverkan mellan olika aktörer
Invånarna ska få en god vård på rätt vårdnivå	Öka takten i omställningen till nära vård
	Fortsätta utveckla primärvården, digitalt och fysiskt, till den naturliga ingången för patienten till hälso- och sjukvården
	Stärka mobila arbetssätt
	Verka för ett mer digitalt vårdutbud utifrån invånarens behov
	Utveckla egenvård samt patienternas medskapande
Fortsätta utvecklingen av vårdssamverkan tillsammans med kommunerna	

Vården ska finnas där du är. Då måste omställningen gå snabbare.

Rätten till vård är självklar och de med störst behov ska alltid få hjälp först. Det är lika självklart att du som patient ska ha inflytande över din egen vård. Vården ska finnas nära och därför ska beslut om hälso- och sjukvården i Västra Götaland fattas här, av politiker som känner invånarna och de lokala förutsättningarna, inte i Stockholm. Med ett starkt regionalt och kommunalt ansvar kan vården bli mer tillgänglig och bättre anpassad efter människors behov, särskilt i olika stadsdelar, mindre orter och på landsbygden. Vårdens struktur och placering måste planeras för både vardag och kris. Ytterst handlar det om trygghet, vården ska finnas där när du behöver den, oavsett om det är tisdag förmiddag eller söndag kväll.

En stark offentlig sektor bygger på tillit, mellan invånare och beslutsfattare, mellan patienter och vårdpersonal. När människor känner förtroende för att vården fungerar, stärks hela samhället. Tillit byggs genom öppenhet och en politik som sätter människors behov före systemens begränsningar. När läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal får använda sin fulla kompetens ökar både kvalitet, engagemang och förtroendet för den offentliga sektorn.

Psykisk ohälsa är en växande utmaning i vårt moderna samhälle. Det märks i klassrummen, i köerna till BUP och hos familjer som varje dag kämpar för att få hjälp till sina barn. Och trots förbättrad fysisk hälsa jämfört med föregående generationer ökar livsstilssjukdomar som diabetes, cancer och stroke. Folkhälsan är avgörande för ett starkare samhälle. Vi vill därför se ett tydligt och långsiktigt ansvarstagande för såväl barn och ungas som äldres hälsa.

Rätt vård på rätt plats

Samhället möter nya utmaningar när allt fler lever längre. Andelen äldre över 80 år ökar kraftigt i nästan alla kommuner de kommande åren, medan andelen i arbetsför ålder inte växer i samma takt. Att människor lever längre är ett bevis på välstånd, god vård och starka samhällen, samtidigt ställer det nya krav på hur vi

organiserar vår välfärd. Regionerna måste klara av att leverera en trygg och tillgänglig vård, samtidigt som kommunerna behöver rätt förutsättningar för äldreomsorg och hemtjänst. Rätt kompetens ska användas på rätt plats. Därför behöver vårdpersonal få fokusera på just vård, medan andra uppgifter tas över av servicepersonal, AI-system och administrativa robotar.

Att söka vård på rätt plats är avgörande för att vårdssystemet ska fungera för alla. Vårdcentralen ska vara den naturliga ingången till vården – inte akuten. Det frigör resurser för dem som verkligen behöver akutsjukvård, och den som söker sig till rätt nivå får ofta snabbare och bättre hjälp. Men då måste primärvården vara tillgänglig – med bra öppettider, fast läkarkontakt och möjlighet att få hjälp i tid. För att skydda vårdens kärna krävs tuffa men nödvändiga prioriteringar. Genom kloka kliniska val och tydliga prioriteringar kan vi säkerställa en vård som både är hållbar och behovsstyrd. Det krävs ett strategiskt prioriteringsarbete: Vad ska den offentliga vården fokusera på? Varje skattekrona måste användas klokt och ge största möjliga nytta för invånarna.

Västra Götaland består av 49 kommuner, från landsbygd till storstad, med olika förutsättningar. Jämlik vård betyder inte att allt ser likadant ut överallt. Vården måste anpassas till människors vardag, med hänsyn till var man bor, vilken ålder man är i och vilka förutsättningar som finns.

Stärk våra barn och unga – hela vägen in i vuxenlivet

I samhället ser vi allt fler som kämpar med sin psykiska hälsa. Unga brottas med stress, nedstämdhet, ångest och ensamhet, och suicid är den vanligaste dödsorsaken bland unga i Sverige. Bland vuxna beror nästan hälften av alla sjukskrivningar på psykisk ohälsa. Bland äldre uppger nästan var fjärde att de känner sig ensamma.

De verksamheter som först möter barn och unga, elevhälsa, ungdomsmottagningar, primärvård och första linjens psykiatri måste ges bättre förutsättningar att agera snabbt, både vid tidiga signaler och vid allvarligare psykiatriska tillstånd. Genom att utveckla Ungas psykiska hälsa (UPH) enheternas uppdrag kan kompetensen tas tillvara bättre än idag, för att stärka barn och ungas psykiska hälsa. Barn och unga med behov av stöd måste få hjälp i tid.

Nytt hälsovårdsprogram för barn och unga

Vi vill se ett tydligt och långsiktigt ansvarstagande för barn och ungas hälsa. Därför föreslår vi ett nytt hälsovårdsprogram som bygger vidare på BVC:s framgångsrika modell, som följer barnet hela vägen upp till 20 års ålder. Familjer med barn och unga som behöver stöd måste fångas upp i tid. Särskilt viktigt är stödet till barn och unga med särskilda behov. Övergången från barn- till vuxenvård måste vara trygg. VGR kan och bör ta täten i detta viktiga arbete redan nu. Genom att skapa en sammanhållen kedja mellan vård och skola – där mödrahälsovård, barnhälsovård, elevhälsa, ungdomsmottagningar, Ungas psykiska hälsa (UPH)-mottagningar, BUM, BUP, habilitering, tandvård och socialtjänst etc samverkar, kan vi skapa en mer jämlik och tillgänglig vård för alla barn, oavsett bostadsort eller skolmiljö.

Utökade hembesök – så fler barnfamiljer får stöd i tid

Sambandet mellan social hållbarhet och folkhälsa måste tydliggöras, särskilt när det gäller barn och ungas livsvillkor. Tidiga och förebyggande insatser är avgörande. Ett exempel är modellen med utökade hembesök, där barnhälsovården och socialtjänsten samarbetar för att ge stöd till familjer med sitt första barn. Denna modell, som utvecklats i Rinkeby, finns endast i några delar av Västra Götaland och bör spridas till fler.

Stöd för ungas och vuxnas psykiska hälsa inom VGRs skolor

På VGRs naturbruksskolor finns elevhälsoteam där elever och föräldrar får råd, stöd och vägledning, men behovet av stöd finns även på VGRs folkhögskolor. På flertalet av VGRs Folkhögskolor bedrivs utbildning för människor som står utanför arbetsmarknaden där stödet är särskilt viktigt.

Första linjens psykiatri - ett vårdval som möter barn och ungas behov

Psykisk ohälsa bland barn och unga har ökat kraftigt sedan 2010. Vårdgarantin följs inte och väntetiderna är för långa – vid årsskiftet 2025-2026 väntade 4 300 barn i Västra Götaland på hjälp inom BUP. Vi menar att systemet behöver förändras för att alla barn 0–18 år ska få stöd i tid. Genom att öppna upp för fler aktörer, både offentliga och privata kan köerna till BUP minskas och de geografiska områden där tillgången till BUP idag är begränsad utvecklas.

UPH-enheterna har redan idag en viktig roll för barn och ungas psykiska hälsa. Målet är att ge snabbt stöd och behandling innan problemen förvärras, och därmed minska behovet av mer omfattande psykiatriska insatser. Genom samtalsstöd, psykologisk behandling och samverkan med övriga vårdgrannar bidrar UPH till ett mer sammanhållet och förebyggande vårdsystem för unga i Västra Götaland. Genom att utöka UPHs uppdrag kan den kompetens och erfarenhet som finns nyttjas på ett ännu bättre sätt än idag. Det innebär att första linjens vård får ett förstärkt uppdrag för att hjälpa barn med lindriga till medelsvåra psykiska besvär, så att BUP kan fokusera på de barn som verkligen behöver hela bredden av specialistkompetens.

Idag finns ungefär 30 UPH-mottagningar runt om i Västra Götaland vilket är en bra infrastruktur att bygga vidare på. Vi menar att stödet från UPH bör gälla under hela skolgången, men längst till det att den unga har fyllt 21 år. Vi måste se till att säkerställa en trygg övergång från BUP till vuxenpsykiatri, med möjlighet för unga upp till 21 år att stanna kvar inom BUP vid behov, så att ingen faller mellan stolarna.

En bred politisk beredning arbetar nu fram en krav- och kvalitetsbok med innehåll och ersättningsmodell. Den ska bland annat klargöra ansvarsfördelningen mellan primärvård, öppenvård och slutenvård, hur övergången till vuxenpsykiatri ska fungera, och hur akuta ärenden ska hanteras. Det är också viktigt att definiera tydliga geografiska ansvarsområden, så att vårdvalet ger god tillgänglighet i hela Västra Götaland, oavsett var man bor.

Barn- och ungdomspsykiatri

Patienter i behov av dygnet runt-vård hänvisas idag till BUP-slutenvård vid Sahlgrenska universitetssjukhuset eller Södra Älvsborgs sjukhus (SÅS). Det innebär långa resvägar för många barn och familjer för att få den vård de behöver. VGRs långsiktiga vision måste vara att säkerställa att barn och unga i alla delar av Västra Götaland får den vård de har rätt till. Västra Götaland har i dag 14 slutenvårdsplatser, att jämföra med Stockholmsregionens närmare 100. NU-sjukvården har därför ett uppdrag att arbeta för att öppna slutenvårdsplatser inom barn- och ungdomspsykiatri i de norra delarna av regionen. Sahlgrenska Universitetssjukhuset har samtidigt ett nationellt uppdrag att bedriva högspecialiserad barnpsykiatrisk vård. Vi vet att vårdmiljön påverkar tillfrisknande och att personalen behöver goda arbetsvillkor för att stanna. Nya lokaler till BUP vid Östra sjukhuset finns nu antligen i investeringsplanen ett arbete som borde påbörjats för länge sedan.

Genom att bygga ut och utveckla mobila team när vi även unga med komplexa behov där de befinner sig, oavsett hemmiljö. Flexibilitet och anpassning efter olika familjesituationer är viktigt oavsett vilken typ av vård av barn och unga som gäller. Ingen ska behöva vänta på hjälp, oavsett var man bor, vilken skola man går i eller vilka resurser man har hemma. De mobila BUP-teamen är ett välkommet komplement, men de ersätter inte behovet av fysiska vårdplatser. Vård för samhällsplacerade barn via Statens institutionsstyrelse (SIS) och Hem för vård eller boende (HVB) ökar i volym och svårighetsgrad, vilket innebär behov av ökning av befintligt uppdrag till Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Den mobila enhet som idag finns i Västra Götaland måste säkras och utvecklas.

Antalet personer med ätstörningsdiagnos ökar i Västra Götaland. Anorexia nervosa är den dödligaste av alla psykiatriska diagnoser. En sjukdom som inte bara drabbar den sjuka utan också anhöriga, som alltför ofta tvingas axla rollen som vårdgivare utan tillräckligt stöd. Det ska finnas tillräckliga och evidensbaserade heldygnsvårdsplatser för barn och unga med svåra ätstörningar i Västra Götaland.

Samlokaliserade öppenvårdsverksamheter för barn och unga

För de barn och unga som har flera vårdkontakter inom den somatiska och psykiatriska specialistvården, måste verksamheternas koordinerande roll tydliggöras. En obligatorisk fast vårdkontakt för alla barn och unga, för att säkerställa kontinuitet och samordning i vården.

För att minska vårdköer och förbättra tillgången till vård föreslår vi ett fördjupat samarbete mellan Barn- och ungdomsmedicin (BUM), Barn- och ungdomspsykiatri (BUP), habilitering och barnlogopedi – samlokaliserade i gemensamma specialistcentrum strategiskt fördelade i Västra Götaland. När kompetenserna finns under samma tak kortas vägen för barn och familjer, och resurserna kan användas smartare. Det ger en tryggare och mer sammanhållen vård för barn och unga med komplexa behov. För att erbjuda en trygg och nära vård behöver även den mobila vården stärkas upp, speciellt då sjukhusens öppenvård koncentreras och blir än mer specialiserade.

Vuxenpsykiatri

En stark akutpsykiatri är avgörande för att rädda liv och skapa trygghet för människor i kris. Vården får inte släppa taget. Den måste ta ansvar och följa patienten så länge det behövs, från första kontakt på vårdcentralen till akutmottagningen och vidare. Det handlar också om bättre samarbete med civilsamhället och om att vara ett verkligt stöd för anhöriga, som ofta bär ett tungt ansvar i en mycket utsatt situation.

När resurserna koncentreras kring de stora sjukhusorten, riskerar vi att skapa ett system som fungerar bra för den som bor nära och sviker den som bor långt bort. En person i psykisk kris kan inte vänta två timmar på hjälp. En familj som lever med en anhörig i akut psykos har inte råd med ett system som planeras utifrån kartans mitt. Därför menar vi att de mobila psykiatriteamen bör utgå från de kommuner som geografiskt ligger längst bort från sjukhusen och arbeta inåt.

Regionen bör också, i samverkan med kommunerna, utveckla mellanvårdsplatser för patienter som behöver mer stöd än öppenvården kan ge men som inte är i behov av slutenvårdens resurser. En trygg övergång mellan slutenvård och vardag ger dessa patienter bättre stöd och minskar behovet av återinläggningar.

Vuxenpsykiatri i Västra Götalandsregionen brottas med allvarliga problem: långa vårdköer, brist på vårdplatser, överbeläggningar, JO-kritik och en ohållbar arbetsmiljö för personalen. Därför kommer regionen

genomföra en extern kriskommission, med uppdrag att analysera grundorsakerna och föreslå konkreta åtgärder för ökad tillgänglighet och patientsäkerhet.

Hälsa är helhet – separera inte psykiatri

Det finns politiska förslag om att samla psykiatri i en separat förvaltning. Vi menar att detta är ett steg i helt fel riktning. Av erfarenhet vet vi att en isolerad psykiatri inte fungerar. Psykisk och somatisk hälsa hänger nära samman och kräver ett tätt samarbete, inte mer uppdelning. En sådan organisatorisk förändring riskerar att backa utvecklingen inom psykiatri med flera decennier.

En beroendevård som räddar liv

Den narkotikarelaterade dödligheten har minskat något i Sverige, men i Västra Götaland ser vi tyvärr en oroande ökning. Missbruks- och beroendevården i Västra Götaland kräver förnyat fokus och ska grundas på en evidensbaserad forskning som syftar till skademinimering. Den som är fast i missbruk ska få hjälp och vård i första hand, inte straffas eller lämnas utan stöd. Sjukvården bör få det fulla ansvaret för missbruks- och beroendevården, så att människor inte ska falla mellan stolarna.

Vi vill se fler insatser som kan rädda liv och att den som vill bli fri från sitt beroende snabbt ska få stöd och behandling. Det handlar om att förstärka vården för Läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) och säkerställa tillgång till läkemedel för att förebygga överdoser. Sprututbytesprogram minskar dödligheten och risken för smitta bland personer i missbruk. Brukarrum bemannade av sjukvårdspersonal skulle ytterligare minska otryggheten för den som är beroende, detta i kombination med en stärkt beroendevård är insatser som bäst skulle minska överdödligheten bland människor i missbruk. Det är viktigt att inrätta tillnyktringsenheter i Västra Götaland, så att personer med alkohol- och drogmisbruk får stöd och hjälp av utbildad personal istället för att lämnas ensamma i Polisens arrester, med risk för sitt liv. Vi måste också satsa på att stoppa beroendet innan det börjar, med tidiga och lättillgängliga insatser mot unga och vuxna. Det handlar om att etablera fler Mini Maria-mottagningar inom primärvården dit ungdomar 13–21 år som har frågor som rör alkohol, droger eller spel om pengar kan vända sig för hjälp.

Ett starkare folkhälsoarbete för en friskare befolkning

Folkhälsoarbetet är grundläggande för att stärka människors hälsa, där individens egna val och förutsättningar har stor påverkan på hur långt vi når i det hälsofrämjande arbetet. Hälsofrämjande insatser såsom fysisk aktivitet och hälsosamma matvanor, är viktiga livsstilsfaktorer och uppmärksammas inte i tillräcklig omfattning i dagsläget. Digitala verktyg såsom hälsoappar och egenmonitorering gör det lättare än någonsin hålla koll på sin egen hälsa, där invånare kan få individuellt utformade behandlingar. VGRs ”matkasse” finns för både barn och äldre, ett koncept som behöver kompletteras med dietist för de som har behov.

Hälsocentra – samverkan för bättre folkhälsa

Genom samverkan mellan kommun, region och föreningslivet kan hälsocentra skapas för att hjälpa vuxna invånare att bryta ohälsosamma levnadsvanor. För vissa kommer rökavvänjning, hjälp att minska en hög alkoholkonsumtion eller viktnedgång bli viktigt, för andra, träningsråd, stresshantering och lättare psykisk ohälsa. VGR behöver utveckla de digitala verktygen för att stärka det förebyggande folkhälsoarbetet och egenvården samt uppföljningen av till exempel fysisk aktivitet på recept (FaR) och hälsocoach online. Evidensbaserade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder ska alltid tillämpas. En stor del av det förebyggande, men även det rehabiliterande arbetet kan med fördel ske i samarbete med olika föreningar och patientorganisationer, såsom hälsoorganisationer, Röda Korset och pensionärsföreningar.

Ungefär hälften av alla sjukskrivningar i Sverige beror på psykisk ohälsa. Det påverkar både arbete, relationer och hälsa. Självmod är den vanligaste dödsorsaken bland unga, och även äldre män är särskilt drabbade. För att stärka suicidpreventionen krävs utbildning för vårdpersonal, särskilt inom primärvården, med fokus på kunskap och förebyggande insatser. Ett långsiktigt arbete för att stärka förebyggande hälsovård är nödvändigt för att bygga ett motståndskraftigt samhälle, men också för att sjukvårdens långsiktiga finansiering inte ska undergrävas.

Sjukvårdens förebyggande arbete har där en stor uppgift för att ge alla förutsättningar till en god hälsa utifrån sina förutsättningar. För att säkerställa en vård som är jämlik behöver informationen förbättras. En del i detta arbete är att tydliggöra vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en beslutad behandling genom utvecklade vårdgarantier. Öppet redovisade regiongemensamma prioriteringar ska säkerställa att vården ges efter behov.

De delregionala nämnderna behöver tillföras resurser för folkhälsoarbetet, för att stärka förebyggande insatser för barn och unga i samverkan med föreningslivet.

Ett liv fritt från våld

Ingen ska behöva vara rädd för någon man lever, eller har levt, tillsammans med. Ändå är våld i nära relationer ett akut samhällsproblem. Var fjärde kvinna har någon gång utsatts för våld av en närstående, medan mörkertalet för våld i samkönade relationer är stort. Våld i vuxna relationer har ofta sin början redan i tonåren. Genom att prata om relationer och gränser på skolor och ungdomsmottagningar kan vi bryta

destruktiva mönster i tid. Där kan unga få hjälp att förstå vad som är okej i en relation och var gränsen går, både för sig själva och mot andra. Samverkan mellan vård, rättsväsende och socialtjänst är avgörande i arbetet mot våld i nära relationer. Civilsamhället spelar också en viktig roll genom att motverka skadliga normer och främja jämställdhet. Föreningsliv och kultur stärker gemenskap, självbild och skapar en mer öppen och hälsosam samhällskultur. Samtidigt behöver vi bygga ut och trygga det livsviktiga stödet, både för den som utsätts för våld och för den som vill sluta utöva våld. Specialistverksamheter som Utväg, där både våldsutsatta och våldsutövare får det stöd och den hjälp de behöver ut ur våld, behöver stärkas.

Många som utsätts för våld söker någon gång tandvården och hälso- och sjukvården, och forskning från VGRs kompetenscentrum om våld i nära relationer, VKV, visar att män som dödar kvinnor ofta har kontakt med vården innan tragedin inträffar. Det betyder att vi kan göra mer och måste göra mer för att förebygga detta våld. Därför är det viktigt att personal har kunskap och kompetens för att kunna ge ett tryggt och respektfullt bemötande. Vårdpersonal behöver förstå hur våld kan se ut i olika typer av relationer och hur det kan ta sig i uttryck, för att den som söker vård inte ska mötas av tystnad eller okunskap. Mer måste göras för att upptäcka, förebygga och förhindra våld. Och det måste börja tidigt.

Rätten till god vård och bra bemötande gäller alla

Trots lagstiftning visar utredningar att det fortfarande finns brister i hur människor bemöts av myndigheter och offentliga organisationer och risken att få ett dåligt bemötande är högre för vissa grupper. Det är oacceptabelt.

En jämlik vård ska vara en självklarhet. Oavsett var i Västra Götaland du bor, var du är född, vilken funktionsvariation du har, hur gammal du är, vem du är kär i eller hur du identifierar dig, har du rätt till god vård och ett värdigt bemötande. Diagnostisering och behandling ska ske på jämlika och jämställda villkor, och medicinskt omotiverade skillnader mellan individer och grupper ska inte förekomma.

För att nå dit behöver kompetensen i bemötande höjas, och de regionala programområdena ska aktivt arbeta för att skapa förutsättningar för en mer jämlik vård, med särskilt fokus på de mest utsatta.

Sexuell hälsa – genom hela livet

Sexuell hälsa är en viktig del av hur vi mår, såväl fysiskt som psykiskt och känslomässigt. Därför ska det tas på allvar genom hela livet, från ungdomsåren till äldre dagar. Varje ung människa behöver få verktyg att förstå gränser, relationer och sin egen kropp genom en sexualundervisning som är relevant. För att förbättra sexualundervisningen kan man dra nytta av den kunskap som finns inom tjej- och kvinnojourer. För att ge tidigt stöd behöver ungdomsmottagningen finnas nära, med öppettider som fungerar efter skoltid i hela Västra Götaland, vare sig det är ett digitalt möte eller en fysisk eller mobil mottagning.

Sexuell hälsa ska vara en självklar del av vårdens förebyggande arbete och individanpassade insatser. För att säkerställa kvalitet och kunskap behöver forskningen och utbildning kring äldres sexualitet stärkas.

Ett friskt liv genom hela livet

Seniorer idag är friskare, mer aktiva och vill ofta fortsätta arbeta längre. Deras livserfarenhet och kompetens är en värdefull tillgång för både samhälle och arbetsliv. Men med ett längre liv följer också nya utmaningar. Många äldre lever med flera diagnoser, tar flera olika läkemedel och riskerar att drabbas av både fysisk och psykisk ohälsa eller känner sig ensamma, trots att mycket av det hade kunnat förebyggas med rätt stöd. Vi vill därför införa ett särskilt hälsovårdsprogram för äldre, med fokus på förebyggande insatser och tidigt stöd. Vi vill att fler äldre ska få en bättre vardag med trygghet och livskvalitet.

För att möta äldre med rätt kunskap och omtanke vill vi garantera att alla vårdcentraler har tillgång till specialistkompetens inom geriatrik. Det innebär att personalen har särskild utbildning och erfarenhet av att förstå och hantera de särskilda behov som kan uppstå med åldern. Äldrehälsovårdsprogrammet kan också handla om säkrare läkemedelsanvändning, stärkt psykisk hälsa och minskad ensamhet och ett särskilt vaccinationsprogram för äldre.

Primärvården

Vårdcentralerna är ryggraden i hälso- och sjukvårdssystemet

Vårdcentralerna är ryggraden i hälso- och sjukvårdssystemet. Vi ställer oss helt bakom Socialstyrelsens mål om högst 1 100 listade invånare per läkare i primärvården. Riktningen är klar och viktig, även om Västra Götalandsregionen har ett tydligt utvecklingsarbete framför sig. Alla ska ha rätt till en fast läkarkontakt, en läkare som känner dig, följer dig och finns där när du behöver det. Det skapar trygghet, förebygger sjukdom och minskar trycket på akutmottagningarna. Det är särskilt viktigt för äldre, barnfamiljer och personer med kronisk sjukdom som behöver kontinuerlig vård nära hemmet. Informationen om den fasta läkarkontakten och vårdkontakten ska vara synlig och tillgänglig via 1177. För att nå målet måste antalet ST-tjänster i allmänmedicin öka, något som kräver att staten tar ett större ansvar för kompetensförsörjningen i primärvården.

Trots vårdgarantins 90 dagar får var tredje patient i Västra Götaland inte den vård de har rätt till enligt lag. Samtidigt uppskattar sjukhusen att upp till 40 procent av dem som söker akutvård egentligen skulle ha fått rätt hjälp i primärvården, om tillgängligheten där varit bättre. För att minska trycket på akutmottagningarna och öka tillgängligheten till specialiserad vård måste vårdcentralerna stärkas.

Mer resurser till primärvården

Västra Götalandsregionen är en föregångare i den nationella omställningen mot en mer nära och patientcenterad vård. Mellan 2015 och 2023 minskade antalet patienter som enbart behandlas inom specialistvården med drygt 9 000, medan antalet kroniker som får sin vård i primärvården ökade med nära 260 000 personer. För att öka takten i omställningen krävs en fortsatt förflyttning av ansvar, uppdrag och resurser från akutsjukhusen till primärvården. När detta inte sker i tillräcklig omfattning på ett ordnat sätt riskerar processen att bli ostrukturerad. En process för överföring är på plats och kräver nu ett snabbare genomförande.

I dag går knappt 20 procent av Västra Götalands hälso- och sjukvårdsbudget till primärvården. Det är för lite. För att säkra den nära vården behöver minst en fjärdedel, 25 procent, av de samlade resurserna tillföras vårdval vårdcentral, vårdval rehab och Regionhälsans primärvård. Genom att öka de ekonomiska resurserna till primärvården får de bättre förutsättningar att ta emot fler patienter och axla rollen som nav i hela hälso- och sjukvårdssystemet. Det minskar trycket på sjukhusen och bidrar till kortare köer till både behandling och operation.

Ökad tillgänglighet och lokal anpassning

För att primärvården ska fungera måste det vara enkelt att nå sin vårdcentral. Lika smidigt som det är att ringa ska det vara att använda ny teknik för att boka, omboka och avboka vårdbesök. Alltför många invånare möts fortfarande av beskedet att tiderna är slut och lämnas utan den vård de har rätt till. Målet är att 1177 på telefon i första hand kopplar patienter direkt till den egna vårdcentralen när den är öppen, och att 1177 tar ett större ansvar för rådgivning och vägledning när vårdcentralerna är stängda. På så sätt stärks tillgängligheten, kontinuiteten och patientens väg in i vården.

Via 1177.se får invånare enkel tillgång till digital rådgivning, bokning av vårdbesök, receptförnyelse, egenvårdsstöd och kontakt med vårdgivare. Det gör att många vårdbehov kan mötas snabbt och smidigt utan att belasta den fysiska vården i onödan. Tjänster som hälsocoach online, egenmonitorering och andra egenvårdsstöd samordnas via 1177 och stärker individens möjligheter att ta ansvar för sin egen hälsa. Samtidigt säkerställs att fysisk vård finns tillgänglig för dem som inte kan eller vill använda digitala tjänster, eller för tillstånd som kräver fysisk undersökning. Alla invånare ska ha nära till en vårdcentral och Centerpartiet står fast vid att det ska finnas minst en i varje kommun. I ett stort och varierat län som Västra Götaland med allt från landsbygd till storstad måste vården anpassas efter lokala behov. Större enheter kan rustas för att möta breda behov i de större städerna, medan mindre läkarmottagningar måste ges möjlighet att växa på landsbygden. Regionfullmäktige har ställt sig bakom Centerpartiets förslag om ett differentierat vårdval för vårdcentraler, vilket ger möjlighet att i ännu högre grad ta hänsyn till lokala förutsättningar. I dag finns cirka 213 vårdcentraler i Västra Götaland, varav hälften drivs av regionen inom ramen för Närhälsan och hälften av privata vårdgivare, en god infrastruktur att bygga vidare på.

Lokala vårdnoder ska utvecklas där primärvård och sjukhusverksamhet samverkar tätare, med fler kompetenser på plats: rehabilitering, dietister, familjecentraler, mottagningar för ungas psykiska hälsa och specialismottagningar inom exempelvis BUP, barnmedicin och gynekologi. Det bör även finnas möjlighet till enklare röntgen och provtagning, för att möta behov som inte kräver sjukhusvård. Specialistläkare ska i högre grad möta patienterna i deras närmiljö, på vårdcentralen, på närsjukhusen, genom mobila team och via digitala vårdtjänster. Nära vård är ett förhållningssätt och ett arbetssätt som kan utföras på samtliga vårdnivåer av alla utförare.

Rehabilitering

Primärvårdsrehabiliteringen spelar en allt viktigare roll i takt med att fler patienter, inklusive sådana som tidigare behandlades inom sjukhusens specialiserade rehabilitering, nu tas om hand i primärvården. Det innebär ett utökat ansvar, där primärvården hanterar mer komplexa behov, från långvarig smärta till återhämtning efter sjukdom eller operation.

Med närhet till patienten, god kontinuitet och samverkan med övriga delar av vårdkedjan är primärvårdsrehab en nyckel till både effektiv rehabilitering och ett hållbart vårdsystem. För att möta det växande uppdraget krävs att resurser och kompetens följer med. Ersättningssystemet för vårdval rehab behöver ses över och anpassas till vilka patientgrupper och vilken vårdtyngd enheterna tar emot idag.

Utveckla sjukvårdsnoder

För att säkerställa både god patientvård och en robust beredskap är det avgörande att det finns välutrustade vårdenheter i hela Västra Götaland. Tillsammans med vårdcentralerna spelar närsjukhus och specialistsjukhusen en viktig roll för att erbjuda trygg, nära och tillgänglig vård. Äldre ska slippa långa resor,

barnfamiljer ska få hjälp i tid och personer med långvarig sjukdom ska få en vård som fungerar i vardagen. Samtidigt avlastas de hårt belastade akutsjukhusen.

Vi vill se en struktur där primärvårdsenheter som exempelvis vårdcentraler, rehabiliteringsenheter, dietistverksamheter, barnmorskemottagningar och mottagningar för Unga psykiska hälsa (UPH) samlas och samverkar tillsammans med specialistenheter inom områden såsom barn- och ungdomsmedicin (BUM), gynekologi, hjärtsjukvård, ögonsjukvård etc. Det är genom en sådan integrerad struktur som vi kan säkerställa en högkvalitativ och tillgänglig vård för invånarna i Västra Götalands alla delar. Vårdutbudet kan – och ska – variera för att möta invånarnas behov. Delar av vården kan med fördel bedrivas av stiftelser, idéburna eller privata vårdgivare. Genom att öppna upp för alternativa vårdgivare kan vi samtidigt nyttja lokalerna mer effektivt och öka tillgängligheten.

Närsjukhusen i Strömstad, Lysekil och Bäckefors får en tryggad framtid. I september 2026 tar Aleris över den specialiserade öppenvården, resultatet av Centerpartiets initiativ från mars 2024 blir nu verklighet, och närsjukhusen utvecklas till centrala knutpunkter för nära vård.

Även specialistsjukhusen i Lidköping, Falköping, Mariestad, Uddevalla, Skene, Alingsås och Angered bör, utöver sitt regionala uppdrag, ha ett tydligt lokalt perspektiv. Genom att samla flera verksamheter under samma tak skapas starka vårdnoder nära invånarna.

Lidköping och Uddevalla minskar vårdköerna allt, särskilt inom ortopedi. Framstegen vi nu ser är resultatet av ett fantastiskt arbete från alla som varje dag jobbar i vården, kombinerat med extra fokus på operationer och effektiva patientflöden. Eftersom Lidköping och Uddevalla inte har akutuppdrag kan personalen där arbeta fokuserat och utan avbrott, vilket är en av förklaringarna till att vårdköerna minskar snabbare här. Det arbetet ska vi väma och bygga vidare på.

När akuten i Lidköping flyttades slöts en politisk överenskommelse. En central del av den var att en närakut på primärvårdsnivå med öppettider kvällar och helger skulle etableras som kompensatorisk åtgärd för Lidköpingsborna. Vi föreslår att närakuten etableras i de tidigare akutlokalerna, där labb och röntgen redan finns på plats. En närakut är inte samma sak som en akutmottagning, men den är ett nödvändigt komplement till vårdcentralerna och en trygg ingång till vård för invånare i Lidköping och omkringliggande kommuner, inte minst kvällar och helger när vårdcentralerna är stängda.

Högsbo närsjukhus togs i drift i december 2023, men uppföljningar visar tydliga brister vad gäller remissflöden, vårdproduktion och operationsmix. Vi föreslår en förändrad operationsmix och att delar av vården upphandlas och att lokalerna öppnas upp för både interna och externa aktörer, så att kapaciteten används fullt ut och fler patienter får tillgång till vård.

Carlanderska sjukhuset och Capho Lundby är goda exempel på hur privata vårdgivare och stiftelser bidrar till en stärkt vårdkapacitet. Vi ser positivt på verksamheter som dessa och vill att VGR tecknar fler långsiktiga avtal med privata aktörer och stiftelser, för kortare köer, större valfrihet och en mer robust sjukvård i hela Västra Götaland.

En akut- och specialistsjukvård i framkant

De flesta människor kommer sällan i kontakt med specialistsjukvården, medan en liten del av befolkningen står för en stor andel av vårdens resurser. För dessa patienter är högsta kvalitet, trygghet och samordning avgörande. Specialistsjukvården måste därför präglas av ständig utveckling, hög kompetens och nära koppling till forskning och innovation.

Vid akutsjukhusen bedrivs avancerad, livräddande och ofta banbrytande vård. Här möts medicinsk spetskompetens och nära samverkan med universitet och högskolor. Forskning, utbildning och vård integreras dagligen till direkt nytta för patienterna. För att Västra Götaland ska förbli en stark aktör inom life science krävs en sjukvård där forskning är en självklar del av vardagen och där regionen fortsatt är ledande inom nationellt högspecialiserad vård.

Kloka prioriteringar i ett komplext system

Sjukvården är ett komplext system där många specialiteter måste samverka runt patienten, från diabeteskomplikationer till stroke och traumavård. En patient kan behöva både intensivvård och specialistkompetens omedelbart. Därför måste våra akutsjukhus ha kapacitet att hantera hela vårdkedjan.

Den snabba medicinska utvecklingen gör att allt mer kan behandlas för allt fler, men nya metoder och läkemedel är ofta kostsamma. Samtidigt ökar förväntningarna och de etiska frågorna blir mer komplexa. Det ställer krav på kloka prioriteringar. Offentliga resurser ska användas där de gör störst nytta, för dem som behöver vården mest.

Vård som behövs ofta ska finnas nära. Vård som behövs mer sällan kan i många fall samlas för att säkerställa kvalitet och kompetens. Att koncentrera akutsjukvården handlar inte om att dra ner, utan om att skapa en mer trygg och patientsäker vård. Det kommer att bli aktuellt att samla viss vård till färre platser, men det måste ske med patientens behov i fokus. Valfungerande verksamheter ska inte läggas ner enbart utifrån en ambition

om homogen regional organisering. Patientnyttan måste väga tyngre. Vårdens utbud och lokalisering ska också planeras utifrån ett beredskapsperspektiv, för att säkerställa tillgänglighet och motståndskraft vid höjd beredskap och i krig.

Jämlik tillgång till vård behöver inte betyda att vården är identisk överallt. I en region med 49 kommuner, från tätort till landsbygd, krävs ett vårdutbud anpassat efter demografiska, geografiska och socioekonomiska förutsättningar. Avståndet till närmaste akutmottagning varierar, vilket ställer krav på flexibla lösningar. Samverkande sjukvård, mobil vård, digitala vårdmöten, längre öppettider, helg- och kvällsöppna mottagningar, närakuter och närsjukhus är alla exempel på modeller som stärker tillgängligheten och tryggheten, särskilt på landsbygden. Tillsammans bildar de en mer robust och nära vård för hela Västra Götaland.

Det finns en bred politisk överenskommelse kring akutstrukturen. I februari 2026 beslutade regionfullmäktige - med alla partiers stöd - om principer för utbud och lokalisering av akutsjukvård. Principen är tydlig: invånarnas tillgång till specialiserad akutsjukvård ska tillgodoses jämnt med minst ett akutsjukhus i Göteborgsregionen och ett i vardera av de norra, södra och östra delregionerna. Akutsjukhusen ska ha nödvändiga specialiteter och resurser för att klara det samlade uppdraget med hög kompetens. Det är en struktur som kräver koncentration av den mest avancerade vården och det är en fråga om patientsäkerhet, inte om att lämna någon i sticket.

En gemensam vårdkö

Hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar och i det läget är det viktigare än någonsin att våra sjukhus samarbetar effektivt och använder VGRs samlade kapacitet. Trots detta kvarstår organisatoriska hinder som skapar stuprör istället för samverkan. Det leder till ojämlig tillgång till vård, där väntetider och möjligheter till behandling varierar beroende på var i Västra Götaland man bor. För att skapa en mer jämlig tillgång till vård har det beslutats om att en gemensam vårdkö ska införas. Syftet är att patienter som inte får tid inom vårdgarantins gräns vid ett sjukhus ska kunna hänvisas till annan vårdgivare med bättre tillgänglighet. Den centrala enheten för vårdgarantiservice har fått i uppdrag att samordna detta arbete och säkerställa att patienterna får vård där köerna är kortast. Patienter måste få rätt vård i rätt tid, oavsett geografi. Dessvärre går styrningen av patienter mellan sjukhusen alldeles för långsamt.

Nya ersättningssystem

För att främja effektivitet och samtidigt trygga kvalitet och patientsäkerhet, behöver ett nytt ersättningssystem utvecklas, där prestation bör finnas med som en tydlig faktor. En avgörande förutsättning för att förbättra tillgängligheten till specialistsjukvård är också ett ökat fokus på regiongemensamma prioriteringar och genomförandet av sjukhusens beslutade åtgärdsplaner.

Effektivare vårdflöden

För ökad effektivitet behöver nyttjandegraden av sjukhusens egna behandlings- och operationslokaler öka. VGRs operationssalar med låg nyttjandegrad ska hyras ut eller ses över så att sjukhusen själva ökar sin nyttjandegrad rejält. Fler mobila operationsteam som kan utföra dagkirurgiska ingrepp där det finns lediga operationssalar hjälper till att höja nyttjandegraden och korta operationsköerna. Effektivare användning kortar köer och frigör resurser. Bedömningen är att nyttjandet av salarna kan ökas med 20–30 procent dagtid.

Det krävs ett fortsatt utvecklingsarbete på sjukhusen med fokus på att skapa fler disponibla vårdplatser. Även om det finns vårdplatser, är det brist på medarbetare. För att möjliggöra tidigare hemgång för utskrivningsklara patienter, eller för att förhindra inläggning genom tidiga mobila insatser, krävs en utvecklad samverkan mellan primärvård, kommuner och sjukhus. Överbeläggningar innebär en risk för patientsäkerheten, samt en försämrad vård- och arbetsmiljö. Det regionövergripande målet kvarstår att beläggningsgraden inom slutenvården inte ska överstiga 90 procent.

För att stärka patientperspektivet och avlasta specialistvården behöver vi skapa bättre övergångar mellan region och kommun. Det bör finnas förutsättningar att erbjuda korttidsplatser/mellanvårdsplatser i övergången till och från kommunal vård. Det frigör vårdplatser, bidrar till ett mer effektivt patientflöde och minskar trycket på vårdens medarbetare, samtidigt som patienterna får en trygg och sammanhållen vårdkedja.

För att skapa ett mer samordnat omhändertagande för patienter som är i behov av både sjukhusvård, primärvård och kommunal hälso- och sjukvård, behöver fler samordnade individuella planer (SIP) upprättas.

Mobil hälso- och sjukvård

Oavsett var man bor ska hjälpen vara trygg, snabb och säker. I dag är hälften av alla ambulansuppdrag mindre akuta, vilket fördröjer vården för dem som behöver den mest. Med bättre samarbete mellan ambulans, mobil vård och hemsjukvård kan vi sätta patienten först och rädda liv när varje minut räknas.

Centerpartiet satsar 150 miljoner kronor per år under 2025–2027 för att stärka akutsjukvården. Men pengar löser inte allt. Vi måste förändra gamla strukturer och bryta stuprörsmentaliteten. Rätt insats på rätt plats i rätt tid, det är principen som ska genomsyra hela den prehospitla vården i Västra Götaland.

Fler lättambulanser, bedömningsbilar, mobil röntgen och AI-stöd gör att fler patienter kan få vård i hemmet. Mobila team med läkare och sjuksköterska ökar tryggheten för de mest sköra patienterna och minskar behovet av akuta inläggningar.

De mobila teamen finns till för att möta människor i eller nära hemmet. Men när resurserna koncentreras kring de stora sjukhusorterna riskerar vi att bygga ett system som fungerar bra för den som bor nära och sviker den som bor långt bort. Låt teamen utgå från de kommuner som geografiskt ligger längst bort. Då når hjälpen faktiskt dem som annars alltid hamnar sist. Det handlar inte bara om logistik, det handlar om vad vi signalerar till de människor som bor längst från sjukhusen.

Samverkande sjukvård

För invånarna är gränsen mellan region och kommun bara en administrativ linje, den ska aldrig vara ett hinder för vård. Samverkande sjukvård är en modell som låter region och kommuner använda sin samlade kompetens och sina resurser för patientens bästa.

På initiativ från Centerpartiet har VGR tagit ett viktigt steg för att vidareutveckla och sprida arbetssättet Samverkande sjukvård, som redan gjort stor skillnad i Bohuslän och Dalsland. Regionfullmäktige har beslutat att bifalla Centerpartiets motion om att sprida modellen till fler delar av Västra Götaland. Genom ökad samverkan får patienter snabbare hjälp i hemmet, från ambulanspersonal och kommunens sjuksköterskor, vilket minskar behovet av besök på vårdcentraler och akutmottagningar. Erfarenheter från Fyrbodal visar att det sparar tid och räddar liv. Samarbeten som IVPA, där kommunala sjuksköterskor snabbt rycker ut vid akuta sjukdomsfall, ökar tryggheten, särskilt på landsbygden. Kommunala sjuksköterskor upplever samtidigt arbetet som mer stimulerande, vilket stärker rekryteringen och förbättrar samarbetsklimatet mellan region och kommun på bred front.

Patienthotell

Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden har fått i uppdrag att utreda möjligheterna för att etablera patienthotell i extern regi i nära anslutning till Sahlgrenska Universitetssjukhuset samt att undersöka intresset från privata aktörer för detta ändamål. Patienthotell kan vara en lämplig lösning för patienter som genomgår längre behandlingar, nyopererade patienter, nyförlösta patienter eller de som inte har ett konstant behov av sjukhusets resurser som läkare och sjuksköterskor. Även anhöriga kan ha nytta av en sådan facilitet. Vi ser att behovet av patienthotell finns på fler platser i anknäring till våra sjukhus. För många invånare, exempelvis i Dalsland, innebär avståndet till förlossning ett långt resande, vilket gör tillgången till en form av patienthotell i Trollhättan särskilt viktig.

En värdig vård i livets slutskede

En studie från Skaraborgs Sjukhus visar att en fjärdedel av deras sjukhusvårdade patienter har mindre än ett år kvar att leva. Av 4 271 patienter under 2023 avled 1 000 inom tolv månader. Resultaten pekar tydligt på behovet av att tidigt identifiera patienter med palliativa vårdbehov, så att vården kan planeras bättre, akuta inläggningar minska och fler få möjlighet att vårdas hemma eller på en mellanvårdsplats med hemlik miljö. Det handlar om kvalitet och värdighet i livets slutskede, för patienten och för de anhöriga.

Fler vårdgivare – större valfrihet

Västra Götaland, har ett sjukvårdssystem av mycket hög medicinsk kvalitet. Men kvalitet i operationssalen räcker inte om patienten inte kommer dit. Alltför många väntar i dag orimligt länge.

För att korta köerna och öka tillgängligheten vill vi att både offentliga och privata vårdgivare ska kunna ta emot fler patienter med större vårdbehov, när det är medicinskt lämpligt. Vården ska alltid utgå från patientens behov, inte från organisatoriska begränsningar. Politiken ska inte stå i vägen för läkare som vill driva egen verksamhet eller för medarbetare som vill starta personalägda enheter eller stiftelser, som Carlanderska.

Vi vill se en mångfald av aktörer som kan teckna avtal med regionen: privata vårdgivare, stiftelser, kooperativ, intraprenader och idéburna organisationer likt Rädda Barnen. När fler får möjlighet att bidra växer både valfriheten och vårdens kapacitet. Alla goda krafter behövs. Det är ofta privata aktörer som driver utvecklingen framåt, startar nya vårdcentraler, testar nya metoder och når dit det offentliga inte räcker till. I Västra Götaland drivs redan hälften av vårdcentralerna av privata aktörer och de är en viktig del av vårdens ryggrad.

Valfrihet får aldrig ske på bekostnad av kvalitet eller kontroll. Seriösa vårdgivare, offentliga som privata, är viktiga och ska ges goda förutsättningar. Samtidigt måste oseriösa aktörer och välfärdsbrott stoppas. Det kräver tydliga krav, starka system för uppföljning och ordning och reda.

Ingen ska behöva vänta när kapacitet finns

I Västra Götaland väntar över 136 000 personer i vårdkö. GrönBlå Samverkans satsning på 500 miljoner kronor under både 2025 och 2026 ger resultat, men arbetet måste fortsätta. Vård genom avtal med stiftelser,

idéburna organisationer och fristående aktörer behöver utökas. Det avlastar sjukhusen, förbättrar tillgängligheten och bidrar till kortare väntetider. Inom ögonsjukvård, ortopedi, gynekologi och BUP bör upphandlad vård och vårdval användas i större utsträckning för att korta köerna. Även inom hörselvården kvarstår behov, särskilda resurser avsätts för att säkerställa kortare väntetider även där.

VGR ligger i dag långt under rikssnittet för upphandlad vård. Det är angeläget att skapa goda och långsiktiga förutsättningar för privata vårdgivare, bland annat genom att se över avtalstider och möjliggöra för fler att ta emot bredare patientgrupper. Det innebär inte att regionens egna sjukhus får mindre resurser eller förväntas utföra mindre vård. Regiongemensam produktions- och kapacitetsplanering är under framtagande och syftar till att säkerställa kostnadseffektivitet och geografiskt jämlik tillgång till vård.

Vårdval med löpande ersättning per utförd vårdinsats ger i många fall bättre kostnadskontroll än upphandlade avtal med fasta volymer, eftersom ersättningen följer faktisk produktion och efterfrågan. Det behövs också fler mötesplatser där aktörer kan utbyta kunskap och goda exempel, särskilt kring effektiva vårdprogram och arbetsätt. Samverkan, inte stuprör, ska forma framtidens vård. När tusentals patienter väntar i månader, ibland över ett år, måste vi ta ansvar och tänka nytt. Målet är glasklart: en vård utan köer där alla får rätt hjälp i rätt tid.

Gränsen får inte stå i vägen för vården

Varje år passerar 7,4 miljoner bilar över Svinesundsbroarna. Över 40 000 svenskar arbetar i Norge. I norra Bohuslän och Dalsland är gränsen mot Norge en del av vardagen. Människor har i alla tider rört sig fritt i detta gränsland, och den friheten är värdefull. Men när vårdbehov uppstår möter invånarna plötsligt en gräns som känns både godtycklig och orättvis.

I dag finns ett snävt avtal mellan Västra Götalandsregionen och Östfold som täcker akutsjukvård, obstetrik och båtberedskap, men inte mycket mer. För den som lever och arbetar i gränsregionen är det otillräckligt. Vi är övertygade om att det finns samordningsvinster för båda parter om vi vågar ta ett gemensamt grepp. Det handlar om planerad vård för kroniker som lever delar av året på andra sida gränsen, om akutsjukvård där närmaste sjukhus ska gälla oavsett nationalitet och om primärvård och specialistvård som kan samordnas smartare för en befolkning som redan lever över nationsgränser.

Stärkt kvinnosjukvård

Rätten att välja gynnottagning

Frågorna om fertilitet, graviditet och gynekologisk hälsa är bland de mest personliga en kvinna kan bära. Många upplever idag att de inte blir lyssnade på och känner sig osedda och försummade i sin egen vård. För många är det därför avgörande att kunna välja en gynnottagning eller barnmorskemottagning man känner förtroende för. Utan den tryggheten väljer många att vänta, eller att inte söka alls. Besvär som påverkar hälsa, arbetsförmåga och livskvalitet förblir obehandlade. Konsekvensen är enkel och orättvis: de som har råd betalar hela kostnaden själva. De som inte har råd får vänta i kön. Tillgången till gynekologisk vård ska inte avgöras av plånbokens tjocklek, men i dag gör den det.

Kvinnosjukvård är inte en punktinsats. Det är en kedja som följer kvinnor genom hela livet, från ungdomsårens frågor om sexualitet och preventivmedel, vidare till fertilitet och IVF, genom graviditet och mödrahälsovård, till klimakteriet och bortom det.

Det finns betydande brister i tillgängligheten till gynekologisk och annan kvinnospecifik vård. Det handlar inte bara om långa väntetider, utan också om att vården på många håll är geografiskt svår att nå. Regionen bör öppna för fler vårdgivare genom lagen om valfrihetssystem (LOV) eller genom offentlig upphandling (LOU), så att fler aktörer, offentliga, privata och idéburna, kan erbjuda gynekologisk vård inom den offentliga finansieringen.

Varje månad räknas — korta köerna till fertilitetsvård

Den största oron hos den som vill bli förälder är tiden som går. När inget händer växer längtan, samtidigt som ovissheten.

På Reproduktionsmedicin på Sahlgrenska görs ett stort och viktigt arbete. Men belastningen är hög och problemet förvärras av hur systemet är konstruerat. I dag måste alla patienter passera Sahlgrenskas väntelista för att överhuvudtaget bli aktuella för behandling hos en annan vårdgivare. Det är Reproduktionsmedicin på Sahlgrenska som avgör vem som hänvisas vidare, och när. Den enskilde kan inte välja själv. Det är en ordning som är svår att förstå.

I Västra Götaland finns etablerade och erfarna aktörer, som Carlanderska sjukhuset och andra fertilitetskliniker, med kompetens, kapacitet och vilja att ta emot fler patienter. Ändå används de i begränsad utsträckning. Det behöver förändras. Köerna ska kortas genom att fler vårdgivare öppnas upp inom den offentliga finansieringen, så att patienter inte är utlämnade till en enda ingång i systemet. Möjligheten till IVF-behandling för den som har svårt att bli gravid med ett andra barn ska också utredas.

Stärkt förlossningsvård

Förlossningsvården i Västra Götalandsregionen håller mycket hög kvalitet, med erfarna barnmorskor som skapar trygghet för blivande föräldrar i en livsomvälvande tid. Att föda barn är naturligt, men också en stor fysisk och psykisk utmaning. Därför behövs mer kunskap om förlossningsskador, bättre eftervård och en sammanhållen vårdkedja med fokus på kontinuitet och kvinnors inflytande. Varje förälders resa är unik och vården måste möta det med lyhördhet, kompetens och patientens perspektiv i centrum.

Egenmonitorering ger födande möjlighet att känna trygghet i hemmet, med stöd från vården, utan att behöva genomgå rutinbesök på sjukhus. Det gäller även efter förlossningen.

Att inte separera mor och barn efter födseln bör vara en självklarhet, men är i praktiken inte alltid enkelt. Förlossningsvården i VGR har gjort stora framsteg, och det är viktigt att kompetens och goda arbetssätt fortsätter att delas mellan sjukhusen.

En god arbetsmiljö och ett delat lärande är avgörande för kvalitet och kontinuitet. En attraktiv arbetsplats är förutsättningen för att behålla kunnig och engagerad personal. Centerpartiet driver därför på för ökad valfrihet och för att införa tre vårdnivåer på Sahlgrenska universitetssjukhus: en avdelning för riskgraviditeter, en traditionell förlossningsavdelning och en hemlik avdelning med fokus på lugn och trygghet.

Agnesmottagningen, som ger gravida och nyförlösta snabbare vård och avlastar akuten, har visat sig framgångsrik. Nu är beslutet fattat om att utreda en utbyggnad så modellen bör spridas till fler orter i regionen.

VGR har också andra viktiga verksamheter som gör skillnad för föräldrar och barn: familjecentraler, sammanhållna barnmorsketeam, Aurora, IOP med fokus på tidigt föräldraskap samt verksamheter för gravida i utsatthet eller med missbruksproblematik. Tillsammans bildar de ett stöd som når familjer långt innan och långt efter själva förlossningen.

Habilitering och hälsa - ett självständigt liv med god hälsa

Över 2,1 miljoner människor i Sverige lever med någon form av varaktig funktionsnedsättning. Alla ska ha möjlighet att leva ett självständigt liv med god hälsa, oavsett funktionsförmåga. Stödet ska vara lättillgängligt, samordnat och utgå från individens behov, inte från vårdens organisatoriska gränser. Samtidigt behöver regionen, i linje med FN:s rekommendationer, stärka jämlik tillgång till vård och hjälpmedel, säkerställa tillgängliga digitala tjänster och göra information tillgänglig för alla.

Regionens Habilitering och Hälsa erbjuder specialiserad vård och stöd till personer med varaktiga funktionsnedsättningar och får goda omdömen i jämförelse med liknande verksamheter i landet. Samtidigt är arbetet för en mer jämlik vård ständigt pågående.

Kortare väntetider och rätt hjälpmedel

När vardagens möjligheter hänger på ett specifikt hjälpmedel ska det inte ta månader att få tillgång till det. Varje person ska också vara delaktig i valet av hjälpmedel som passar deras liv och vardag, med möjlighet till medfinansiering för den som vill.

För många med funktionsnedsättning krävs kontinuerliga intyg för att få tillgång till samhällets stödfunktioner. Sannantaget kan kostnaderna bli höga, inte minst eftersom intyg ofta faller utanför högkostnadsskyddet. Vi vill se över avgifter och intyg så att de utgår från storleken på behovet, inte från åldersgrupp. Det är skillnad att leva med en kronisk funktionsnedsättning och en som kommer av naturligt åldrande, och systemet bör spegla det. Den med störst behov ska inte bära den tyngsta ekonomiska bördan.

Samordnad vård för komplexa behov

För personer med komplexa vårdbehov ska samordnade vårdteam eller koordinatörer säkra en trygg och sammanhållen vård där ingen faller mellan stolarna. En koordinator kan hjälpa till att inhämta information, reda ut en ohållbar situation och bygga upp ett fungerande nätverk runt individen, så att varken patient eller anhöriga behöver navigera systemet ensamma.

Nästan var femte vuxen, oftast en kvinna, vårdar, hjälper eller stödjer en närstående. Anhörigvårdare gör en enorm insats som samhället alltför länge tagit för given. De behöver utbildning, avlastningstjänster och ekonomiskt stöd. Barn som är anhöriga behöver ett särskilt starkt skyddsnät.

Förebyggande arbete och lokalt samarbete

En stark rehabilitering och habilitering är inte bara en fråga om rätten till stöd, det är en investering i folkhälsa, delaktighet och livskvalitet. Tillsammans med civilsamhället vill vi skapa lokala hälsocentra för att hjälpa fler att bygga hälsosamma vanor. Förebyggande arbete är den klokaste investering vi kan göra, för individen och för vården.

Tandvården

Tandvården

Munhälsan är en viktig del av vårt allmänna välmående och påverkar hela livskvaliteten. Tandvården har en unik möjlighet att möta sina patienter regelbundet och spela en aktiv roll i det förebyggande hälsoarbetet. Vi vill jämna ut skillnaderna inom tandvården genom kortare väntetider, enklare möjlighet att lista om sig och ökad tillgång till tandläkare och tandhygienister i hela Västra Götaland.

Barn och ungas tandvård

Alla barn och unga ska ha nära till tandvård. Det ska finnas tandvårdskliniker som tar emot barn i varje kommun, offentliga eller privata. Tandhälsan varierar kraftigt mellan olika områden och stadsdelar, och ett tydligt fokus på tidiga insatser är avgörande för att undvika onödigt lidande och höga kostnader längre fram.

Tandvården som möter barn tidigt fyller en viktig roll i det bredare hälsoarbetet. Genom FRAMM, fluorlackning, råd om egenvård, möten på skolan, information om mat och dryck samt motivation, når vi barn och familjer i riskgrupper innan problemen uppstår. Tandvården har också ett viktigt ansvar i att upptäcka när barn och unga far illa, är utsatta för våld, sexuella övergrepp eller hedersrelaterat förtryck. Det systematiska arbetet med att våga fråga ska genomsyra all offentligt finansierad vård. Barn som uteblir från tandvård trots upprepade kallelser riskerar att utveckla stora och långvariga problem, både mänskligt lidande och ökade kostnader för samhället. Därför görs en orosanmälan när ett barn upprepade gånger uteblir.

Dagens ersättningssystem tar inte tillräcklig hänsyn till barn med omfattande tandvårdsbehov. Vid mindre kliniker med få patienter finns ingen möjlighet till den utjämning som större vårdgivare kan dra nytta av. Det behöver förändras. Ersättningssystemet måste ses över så att det möjliggör kontinuitet och tillgänglighet för de barn som behöver det mest, och så att tandvård på lika villkor gäller oavsett om kliniken är privat eller offentligt driven.

Särskilt stöd till dem som behöver det mest

Personer med nedsatt allmänhälsa eller funktionsnedsättning, särskilt äldre, löper högre risk för dålig munhälsa, vilket kan leda till smärta, undernäring och försämrad livskvalitet. Det särskilda tandvårdsstödet är avgörande för att dessa grupper ska få tillgång till nödvändig vård, oavsett ekonomi eller boendeform. Stödet bör också breddas till att inkludera personer med psykisk ohälsa inom psykiatrin, som alltför ofta faller mellan stolarna. Att förebygga och behandla tandproblem i tid minskar dessutom behovet av mer kostsamma insatser inom både sjukvård och äldreomsorg.

Det är samtidigt viktigt att patienter får tydlig information om möjligheten att även söka vård hos privata vårdgivare, särskilt inom den specialiserade tandvården där väntetiderna ofta är långa. Genom att synliggöra denna valfrihet kan fler få vård snabbare och den samlade vårdkapaciteten utnyttjas bättre. Detta bidrar i sin tur till ökad tillgänglighet och en mer jämlik vård för alla.

En ny tandvårdsreform

Från den 1 januari 2026 blev tandvården billigare för alla som är 67 år eller äldre. Det är ett steg i rätt riktning. Men regeringens så kallade tiotandvård täcker endast ett begränsat antal tänder och åtgärder, medan det mesta av tandvården fortfarande betalas ur egen ficka. Det som faktiskt förhindrar framtida problem, såsom friskvård, förebyggande vård och regelbundna undersökningar omfattas inte. Inte heller landsbygdstillägget, som kompenserar för längre avstånd och högre kostnader för dem som bor utanför städerna. Konsekvensen är att tandvården fortsätter vara något man söker först när det gör ont, att förebyggande arbete nedprioriteras trots att det är samhällsekonomiskt klokt, och att skillnaderna mellan stad och land riskerar att förstärkas när landsbygdsklinikerna tappar intäkter.

VGR har erbjudit patienter att teckna Frisktandvårdsavtal, som omfattar undersökningar, förebyggande vård och specialisttandvård, vilket är bra. VGR bör fortsätta att prioritera förebyggande tandvård och säkerställa att patienter har verklig valfrihet och långsiktigt hållbara lösningar.

Forskning och utveckling, FoU

Forskning och utveckling (FoU) är en central förutsättning för en kunskapsbaserad, effektiv och långsiktig hållbar tandvård. Genom patientnära klinisk forskning och systematiskt innovationsarbete kan nya metoder för prevention, diagnostik och behandling utvecklas, vilket bidrar till bättre munhälsa, högre vårdkvalitet och ett mer kostnadseffektivt resursutnyttjande. Satsningar på FoU stärker även tandvårdens attraktivitet som arbetsgivare och är avgörande för kompetensförsörjning, kontinuerligt lärande och samverkan mellan klinik, akademi och näringsliv. Ett strukturerat och långsiktigt FoU-arbete säkerställer att tandvården vilar på evidens och innovation, och skapar därigenom värde för patienter, medarbetare och Västra Götalands invånare både på kort och lång sikt. Folk tandvården i VGR bör vara en del av de satsningar på Sahlgrenska Life som pågår.

Behovet av meriterade specialister får inte hindras av ett allt för strikt regelverk för bisysslor. Regelverket bör ses över.

Prioriteringar, forskning och patientsäkerhet i fokus

I takt med att vi lever längre ökar vårdbehoven, och den snabba medicinska utvecklingen av hälso- och sjukvården där alltmer kan göras för allt fler. Och när det utvecklas effektiva men dyra metoder och läkemedel krävs det kloka prioriteringar så att resurserna räcker till de med störst vårdbehov. Även människors högre krav och förväntningar på vården samt svårare etiska dilemma ställer frågan om prioriteringar och vad som ska ingå i det offentliga åtagandet på sin spets. Tydliga prioriteringar avseende det offentliga åtagandet inom hälso- och sjukvård kommer vara nödvändigt.

Syftet med prioriteringsarbetet är enkelt: att tillgängliga resurser blir till största möjliga nytta för de patienter som behöver det mest. VGR samarbetar med Prioriteringscentrum vid Linköpings universitet för att säkerställa att arbetet följer nationella principer. En prioriteringsmodell för innovativa och forskningsnära metoder håller på att tas fram, den bör harmonisera med processen för ordnat införande och VGR:s innovationsprocess.

En femtedel av vårdens kostnader uppskattas utgöras av så kallad lågvärdevård, undersökningar, tester och behandlingar som inte har kliniskt värde. Genom "Kloka kliniska val", drivet av den medicinska professionen, arbetar vi långsiktigt för att minska detta och frigöra resurser till det som verkligen hjälper patienterna.

För att ytterligare stärka detta arbete behövs en mer strukturerad och transparent prioriteringsprocess. En prioriteringsberedning, där politik och profession samverkar tillsammans med patientföreningar och invånare, bör etableras för att möjliggöra öppna prioriteringar och bred förankring i svåra vägval. Genom en sådan modell kan vi bättre hantera utmaningar kopplade till kompetensförsörjning och införandet av nya, ofta kostsamma behandlingar. Samtidigt behöver beredningen bidra till att utveckla hållbara finansieringsprinciper där investeringar i tidiga insatser, som på sikt minskar behovet av omfattande och livslång vård, värderas högre, och där hälso- och sjukvården också kan ta del av de långsiktiga samhällsekonomiska vinster som uppstår.

Beslut ska baseras på kunskap och fakta

Chefer och medarbetare behöver tid, kunskap och verktyg för att bedriva kvalitetsdriven verksamhetsutveckling. Detaljstyrningen av vården måste minska, till förmån för tillitsbaserad styrning där lokalt ledarskap och medarbetarinitiativ får större utrymme. Den administrativa prövningsrätten, där anställda kan ifrågasätta ineffektiva rutiner och arbetssätt, är ett steg i rätt riktning.

En kvalitetsdriven verksamhetsutveckling syftar till ett sammanhållet hälso- och sjukvårdssystem, där patienter och närstående är viktiga aktörer och aktiva medskapare i sin egen vård och i utvecklingen av hälso- och sjukvården. Genom kunskapsstyrningen, samordningsråden och gemensamma arbetssätt höjs kvaliteten och patientsäkerheten, samtidigt som variationer mellan utförare av vård minskar. Ett ökat fokus behövs på regiongemensamt angreppssätt och helhetssyn i beslutsfattande för att ytterligare stärka en sammanhållande process för kunskapsstöd och beslutstöd.

Jämförelser av medicinsk kvalitet visar att VGR på vissa områden behöver förbättra sitt kvalitetsarbete för att nå samma resultat som de bästa regionerna. Minskad oönskad variation leder till en mer jämlik, säker och effektiv vård och det arbetet måste ske i varje verksamhet, med medarbetarnas kompetens och engagemang som grund.

Forskning som stärker vården

Antalet forskande läkare inom hälso- och sjukvården minskar, vilket är ett reellt hot mot både utveckling och patientsäkerhet. VGR behöver stärka forskningskompetensen, utveckla karriärvägar för forskande personal och ge ökat utrymme för fortbildning i vårdens planering och budget. Det måste också finnas förutsättningar för forskning på alla vårdnivåer och i alla delar av regionen – både för att kunna attrahera och behålla medarbetare samt för att patienter, oavsett var de bor i Västra Götaland, ska få möjlighet att delta i kliniska studier och ta del av nya behandlingar. Patienter ska också på ett enkelt sätt kunna anmäla intresse för att delta i kliniska studier, för att öka jämlikheten i tillgången till nya behandlingar.

Sahlgrenska Universitetssjukhuset är ett av de ledande universitetssjukhusen i landet. Ambitionen bör vara att fortsatt stödja ansökningar till nationellt högspecialiserad vård, vilket stärker möjligheten att bedriva forskning och säkerställer att den mest avancerade vården också är tillgänglig för Västra Götalands invånare.

Patientsäkerhet

Patientsäkerhet och kvalitet ska vara centralt i hela hälso- och sjukvårdens ledningssystem. Varje skada orsakad inom sjukvården ska rapporteras och följas upp, inte för att peka ut, utan för att lära och förebygga. Sjukvården ska präglas av en säkerhetskultur där fel förebyggs innan de uppstår.

Felaktig läkemedelsanvändning är fortsatt ett prioriterat område, både i primärvården och på sjukhusen. Läkemedelsdokumentation ska följa patienten genom hela vårdkedjan, och kontinuerliga läkemedelsgenomgångar ska genomföras för äldre, även de som bor i eget boende.

Västsverige har historiskt en stark position inom säkerhetsarbete. Den kompetensen ska sjukvården i högre utsträckning dra nytta av, i nära samarbete med akademi och näringsliv.

Sahlgrenska Life — motor för tillväxt och forskning

Life science är Sveriges näst största exportvara och omkring en femtedel av landets alla life science-företag finns i Västra Götaland. Med Sahlgrenska universitetssjukhus, AstraZeneca, GoCo Health Innovation City och Sahlgrenska Science Park har Västsverige unika förutsättningar att leda utvecklingen av framtidens hälso- och sjukvård.

Projektet Sahlgrenska Life har under det senaste decenniet drivits av VGR tillsammans med Göteborgs universitet och delar av näringslivet. Fysiskt innebär det tre hus, där regionen finansierar och äger hus 1, medan hus 2 och 3 konceptutvecklas och uppförs av en extern aktör. Det är en investering i såväl patientnytta som regional tillväxt.

AI, Digitalisering och teknikutveckling

Med smarta digitala lösningar kan vården komma närmare människor, underlätta vardagen för patienter och förbättra arbetsmiljön för personalen. Men digitaliseringen inom offentlig sektor släpar efter. Regionen behöver investera offensivt i innovation, AI och ny teknik för en modern vård som fungerar för alla, i hela Västra Götaland.

Som patient ska du kunna erbjudas hemmonitorering, digitala vårdbesök eller kontakt via 1177, oavsett var i Västra Götaland du bor. I dag ser det olika ut mellan verksamheter, vilket riskerar att skapa ojämlikhet. Därför vill vi sätta tydliga mål för digital vård och följa upp efterlevnaden systematiskt i hela regionen.

Målbilden är enkel: digital vård i första hand, fysiska besök när det krävs. Vi vill också göra det möjligt för patienter att boka sina egna besök via öppna tidböcker, och utveckla system för kallelser och påminnelser för att minska antalet uteblivna besök. Samordningsråden bör ges i uppdrag att ta fram gemensamma riktlinjer för när patienter ska träffa vården fysiskt eller digitalt, standardiserade inom hela VGR.

Egenmonitorering och samverkan

Individen spelar en viktig roll i att ta hand om sin egen hälsa. Digitala verktyg har potential att revolutionera hur vi övervakar och förbättrar vår hälsa, men det får aldrig innebära att ansvar välts över på individen utan tillräckligt stöd. För att maximera nyttan av egenmonitorering behöver samarbetet mellan primärvård och specialistsjukvård stärkas, så att långsiktiga vinster som färre akuta insjuknanden kommer hela systemet till del.

VGR bör ta fram en plan enligt modellen för ordnat införande för utveckling och implementering av digitala lösningar och AI. Samverkan med digitala vårdgivare, i såväl egen som privat regi, behöver också stärkas genom tydliga kvalitets- och kravspecifikationer.

Integritet och trygghet

Med utveckling följer ansvar. Alla ska kunna känna sig trygga med att deras personuppgifter hanteras säkert, barn som vuxna. Integritet måste vara en självklar del av digitaliseringen. Vården ska bli mer tillgänglig, inte mer sårbar.

Drönare och innovation - VGR i framkant

VGR:s forskningsprojekt där hjärtstartare flygs ut med drönare vid 112-larm om misstänkt hjärtstopp är unikt i sitt slag. Det är viktigt att vi fortsätter testa drönarteknik, som har stor potential även inom andra områden, leverans av läkemedel och blodprodukter, bildstöd vid skadeplatser och mycket mer.

AI och precisionsmedicin

Sverige ligger efter i offentliga investeringar inom AI jämfört med andra länder. Genom att öka användningen av hälsodata och AI kan vi främja forskning och innovation, minska väntetider och förbättra vårdprocesser. Administrativa AI-robotar och AI-assisterad diagnos är exempel på verktyg som redan gör skillnad. Vi vill stärka innovationsfonden med en implementeringspott för att säkerställa att innovationer faktiskt når patienterna.

Parallellt behöver vi satsa på precisionsmedicinska behandlingar som genterapi och skräddarsydda behandlingar, möjligheter som växer i takt med den genetiska forskningen. Läkemedelsutvecklingen går snabbt, och för att skapa mesta möjliga värde av tillgängliga resurser krävs öppna och tydliga prioriteringar.

Ny kurs för vårdens journalsystem

Införandet av Millennium blev inte vad regionen hoppades. Vi har lyssnat på medarbetarna och tagit del av utvärderingens slutsatser. Västra Götalandsregionen behöver flera mindre, flexibla system som bättre möter vårdens faktiska behov. Våra medarbetare måste ha verktyg de kan lita på, det är en förutsättning för god vård.

Regional utveckling, kollektivtrafik och kultur

Mål	Fokusområden
Västra Götalandsregionen ska verka för en minskad miljö- och klimatpåverkan i Västra Götaland	Öka takten i det klimatstrategiska arbetet för att minska utsläppen
	Stärk den biologiska mångfalden
Stärka innovationskraften – för ett hållbart och konkurrenskraftigt näringsliv i framkant	Främja företagsamhet och kapacitet för förnyelse
	Industrins gröna omställning
Bygga kompetens för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande	Förbättra matchningen på arbetsmarknaden
	Ökad robusthet genom samverkan i samhällsplanering
Knyt samman Västra Götaland – för hållbar och förbättrad tillgänglighet	Utveckla attraktiv kollektivtrafik som bidrar till geografisk tillgänglighet och jämlika förutsättningar
	Kollektivtrafiken i kombination med andra färdmedel ska bidra till minskad miljöpåverkan och vara resurseffektiv, klimatsmart och robust
	Stärkt infrastruktur och strategiskt påverkansarbete för ett transporteffektivt och uppkopplat Västra Götaland
Öka inkluderingen – för tillit och sammanhållning	Framtidsrusta barn och unga
Ett fritt, rikt och starkt kulturliv i hela Västra Götaland	Vidga deltagandet i kulturlivet – fler ska kunna ta del av kultur
	Stärka kulturens infrastruktur

Regional utveckling

Regional utvecklingsstrategi

Den regionala utvecklingsstrategin pekar ut riktningen för hur Västra Götaland ska utvecklas till 2030, med utblick mot 2045. Strategin vilar på fyra långsiktiga prioriteringar: att stärka innovationskraften, bygga kompetens, öka inkluderingen och knyta samman Västra Götaland. Därutöver pekas tre områden ut för extra kraftsamling de kommande åren: att framtidsrusta barn och unga, driva industrins gröna omställning och öka robustheten genom samverkan i samhällsplaneringen.

Strategin är framtagen tillsammans med länets 49 kommuner och fyra kommunalförbund, näringsliv, akademi, forskningsinstitut, civilsamhälle, länsstyrelse och statliga myndigheter. Den har prövats, justerats och förankrats genom remisser och samtal. Det är ett långsiktigt besked om stabilitet och riktning.

I grunden handlar strategin om något mycket konkret: att människor ska kunna se en framtid för sig själva i Västra Götaland. Att det finns jobb att gå till, utbildningar som leder vidare och ett samhälle som håller ihop också när världen förändras. När förändringstakten ökar, när många – inte minst unga – känner oro inför framtiden och när samhällsdebatten blir mer polariserad, blir långsiktighet allt viktigare. Regional utveckling handlar sällan om snabba lösningar. Det handlar om att bygga förutsättningar som håller över tid.

En central utgångspunkt är att tillväxt, klimatomställning, konkurrenskraft och social sammanhållning hänger ihop, de är inte separata mål utan delar av samma samhällsbygge. Västra Götaland är en stark innovationsregion med industri och forskning i världsklass, men teknik och värdekedjor som snabbt förändras. För att investeringar och jobb ska stanna krävs en omställning som är långsiktigt hållbar och möjlig att bära i människors vardag. Elektrifiering, fossilfri elförsörjning, resurseffektiv produktion och hållbara bränslen är avgörande för industrins utveckling och bakom de stora orden finns något mycket konkret: framtida arbetstillfällen, nya yrken och möjligheter för företag att växa.

Att framtidsrusta barn och unga är kanske den mest avgörande investering en region kan göra. Den psykiska ohälsan ökar, alltför många lämnar skolan utan fullständiga betyg och många unga känner oro inför framtiden. Kraftsamlingen handlar om att ge fler en bra start i livet, stärka framtidstro och skapa tydligare vägar till studier, arbete och delaktighet. Genom att ge barn och unga bättre förutsättningar i dag bygger vi det Västra Götaland som ska bära oss i framtiden.

Västra Götaland har en lång tradition av samverkan mellan offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. Strategin bygger vidare på detta och ger bättre förutsättningar att omsätta kunskap och engagemang i praktisk handling, även i en tid som präglas av snabba förändringar och återkommande kriser. Regional utveckling kräver uthållighet: företag investerar över lång tid, infrastruktur planeras med långa tidsperspektiv och kompetens byggs steg för steg, över generationer. I en tid av osäkerhet är bred politisk enighet en styrka, den skapar stabilitet, förutsägbarhet och framtidstro. Det är så vi bygger det goda livet i Västra Götaland.

Västsveriges viktigaste tillväxtfråga – rätt kompetens på rätt plats

Arbetsmarknadens utmaningar

Nästan en halv miljon människor i Sverige står i dag utanför arbetsmarknaden och arbetslösheten fortsätter att stiga. Sverige har en av EU:s högsta arbetslöshetsnivåer. Varje år lämnar omkring 3 500 ungdomar i Västra Götaland skolan utan gymnasiebehörighet, vilket försvårar deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Parallellt brottas företag med att hitta rätt kompetens. Det är en situation som kräver rätt verktyg och riktiga investeringar. Ett fungerande arbetsliv är grunden för frihet, gemenskap och gemensam välfärd. Utbildning, arbete och entreprenörskap är avgörande för trygghet och tillväxt. Alla människor, oavsett bakgrund, ska ges möjlighet att bidra utifrån sin potential. Det förutsätter att fler fullföljer sin skolgång, att utbildningar bättre matchar arbetslivets behov och att företag ges rätt förutsättningar att växa och utvecklas.

Individnära och lokalt skräddarsydda vägar till arbete

När Svenskt Näringsliv frågar företagen i Västra Götaland om deras största tillväxthinder pekar svaren tydligt mot kompetensbrist. Dagens system utgår i hög grad från färdiga utbildningsstrukturer, vilket innebär att insatser ofta utformas utan tillräcklig koppling till de faktiska behov som finns på arbetsmarknaden. I stället för att utgå från tillgängliga jobb och anpassa stödet därefter erbjuds utbildningar med förhoppningen att de ska leda till anställning. Det är en ordning som behöver förändras. Arbetsmarknaden är lokal och konkret. Ett företag som behöver rekrytera har ett specifikt behov här och nu, och i samma geografiska område finns ofta personer som står nära arbetsmarknaden men saknar delar av den kompetens som efterfrågas. I dag möts dessa parter inte tillräckligt effektivt.

Ett modernt utbildningssystem med bättre matchning

Det krävs ett moderniserat utbildningssystem med bättre matchning och kortare vägar till omställning. Yrkesutbildningar måste stärkas, valideringen gå snabbare och samarbetet mellan utbildning och näringsliv bli tätare. När andra länder satsar offensivt på att attrahera arbetskraft riskerar Sverige att hamna på efterkälken, med allvarliga konsekvenser som följd. En konkret utmaning för Västsverige är etableringar i angränsande regioner, exempelvis i Fredrikstad i Norge, som riskerar att locka till sig kompetens som Västra Götaland behöver. Det understryker vikten av att Västra Götaland arbetar aktivt med att behålla och attrahera arbetskraft, inte minst i ljuset av de stora företagetableringar som är på väg.

Ett mer träffsäkert arbetssätt tar sin utgångspunkt i individen och arbetsgivaren samtidigt. Genom att identifiera vilka personer och vilka jobb som finns kan insatser utformas utifrån just den matchningen. Det kan handla om kortare utbildningsinsatser, praktik, språkstöd eller andra kompletterande åtgärder, men alltid med tydlig riktning mot ett konkret jobb. Regionen har en viktig roll i att möjliggöra för fler aktörer att snabbt sätta upp den här typen av riktade insatser, använda befintliga strukturer som folkhögskolor och andra utbildningsmiljöer mer flexibelt, samt skapa bättre förutsättningar för samverkan mellan offentliga aktörer, akademi och näringsliv. Det handlar inte om att ersätta befintliga insatser, utan om att komplettera med ett arbetssätt som är mer individnära, snabbare och tydligare kopplat till arbete.

Centerpartiet vill se en stärkt satsning på utbildning. Utbildningar som öppnar fler vägar till arbete och omställning, och där civilsamhällsorganisationer och mindre företag ska ges möjlighet att utveckla praktiska utbildningsinsatser med tydlig koppling till arbetsmarknadens behov. Utbildningarna ska kunna starta snabbt och leda vidare till jobb eller fortsatta studier, med särskilt fokus på unga, utrikesfödda och yrkesverksamma som behöver ställa om i takt med den gröna och digitala omställningen. Vi behöver också satsa på korta omställningsutbildningar till bristyrken som leder direkt till anställning, införa fler riktade utbildningsinsatser med lärlingsplatser samt skapa fler attraktiva lärmiljöer likt Campus Dalsland. Västra Götalandsregionen bör även i samverkan med kommunerna, tar över vissa arbetsmarknadspolitiska uppgifter för att stärka kompetensförsörjningen och underlätta individens väg till arbete.

Lärlings- och yrkesutbildningar

Lokala aktörer behöver samverka för att ge unga rätt förutsättningar att fullfölja sin utbildning och etablera sig i arbetslivet. Fullföljda studier är en grundläggande förutsättning för delaktighet och för att minska samhällets klyftor. Västra Götaland behöver därför utöka satsningen på lärlingsanställningar. Modellen med gymnasiala lärlingsanställningar (GLA), där elever anställs och erhåller lön under studietiden, bör utökas till fler kommuner i hela Västra Götaland och prövas inom fler branscher med kompetensbrist. I rådande lågkonjunktur, med risk för ökad arbetslöshet och brist på yrkesutbildad arbetskraft inom viktiga sektorer, bör ytterligare resurser tillföras för att påskynda omställningen av arbetskraften. Det gäller framför allt behov inom elektrifiering, digitalisering, klimatomställning och cirkulära flöden. Regionen behöver skapa förutsättningar för fler yrkes- och lärlingsutbildningar på såväl gymnasie- som vuxenutbildningsnivå.

Folkhögskolor, naturbruksskolor och studieförbund utgör en avgörande resurs i utbildningssystemet. Folkhögskolor erbjuder allt från allmän kurs som ger behörighet till vidare studier, till yrkesutbildningar som leder direkt in i ett yrke, och de ger unga med ofullständiga betyg en andra chans. Tillsammans med naturbruksskolorna har de en särskild förmåga att möta elever och deltagare som inte fullföljt tidigare studier

och ge dem en ny möjlighet i arbetslivet. Naturbruksutbildningarna är dessutom särskilt viktiga för att säkra kompetensförsörjningen inom gröna näringar. Folkhögskolorna fungerar även som en integrationsmotor och ger människor möjlighet att lära sig svenska och skaffa sig yrkeskompetens. Folkbildningen är sammantaget en helt avgörande resurs som stärker individen, höjer utbildningsnivån och bidrar till att fler kommer i arbete.

Fritt gymnasieval i hela Västra Götaland

Gymnasieskolan och vuxenutbildningen är i dag inte dimensionerade utifrån regionala kompetensbehov. Det behövs en regional arbetsmarknadsutbildning som möjliggör bättre anpassning av insatser och förbättrad matchning. Därför bör förutsättningarna för att regionen tar över ansvaret för hela eller delar av gymnasieskolan och vuxenutbildningarna utredas.

Ungdomar gör medvetna val till gymnasieskolan och är beredda att resa för att gå den utbildning de vill ha. I dag är gymnasievalet fritt inom vissa kommunalförbund men inte i andra, vilket skapar ett ojämnt utbud för ungdomar. Ett fritt gymnasieval inom hela Västra Götaland skulle ge skolorna förutsättningar att specialisera sig och satsa på hög kvalitet, och framför allt underlätta för de ungdomar som bor i gränstrakterna mellan kommunalförbund.

Integration och etablering på arbetsmarknaden

Arbete är ofta den viktigaste vägen in i samhället och en förutsättning för att bygga ett självständigt liv. Västra Götaland behöver bättre ta tillvara den kunskap och erfarenhet som nyanlända bär med sig – ingen ska lämnas utanför. Bristande språkkunskaper utgör dock ett reellt hinder för utbildning, arbete och samhällsdeltagande. SFI behöver därför reformeras till en mer flexibel och individanpassad språkutbildning med tydlig koppling till arbetslivet. Samverkan mellan öppna förskolor, familjecentraler och SFI kan bidra till föräldrastöd och underlätta integrationen för utrikesfödda kvinnor och deras barn.

Kombinationsutbildningar inom SFI, som utvecklats i Skövde med stöd från Västra Götalandsregionen och kommunalförbundet Skaraborg, bör prövas på fler platser och tjäna som modell för en snabbare integration där deltagare samtidigt utbildas inom bristyrken.

Jämställdhet och kvinnors företagande

Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största arbetsgivare och har därmed ett betydande ansvar och en reell möjlighet att driva på för jämlika löner och bättre arbetsvillkor, inte minst inom de kvinnodominerade branscher där regionen är en stor aktör. Det ansvaret sträcker sig dock längre än den egna arbetsgivarrollen. Målet är ett Västra Götaland där alla – kvinnor som män – ges möjlighet att delta i, leda och forma den tillväxt och utveckling som pågår i regionen.

För att det ska bli verklighet krävs ett långsiktigt och strukturerat arbete för att öka kvinnors företagande. Fler kvinnor behöver få tillgång till kapital, rådgivning, nätverk och stöd för att kunna gå från idé till etablerat företag. Forsknings- och innovationsmiljöer likt Science Parks i Skövde, Borås, Trollhättan och Göteborg, samt inkubatorer och utbildningsmiljöer runt om i Västra Götaland, spelar en central roll i det arbetet. I dessa miljöer formas framtidens företag, och här finns goda förutsättningar att sänka trösklarna och bredda tillgången så att fler kvinnor kan ta del av dem.

Det är också avgörande att intresset för teknik, innovation och framtidens yrken väcks tidigt. Science Centers har en viktig uppgift i att stimulera nyfikenhet och visa på möjliga vägar framåt, särskilt för flickor och unga kvinnor där intresset för dessa områden historiskt sett varit lägre. Det arbetet behöver fortsätta utvecklas och prioriteras, både utifrån ett jämställdhetsperspektiv och för att långsiktigt stärka kompetensförsörjningen i Västra Götaland. För att nå resultat krävs ett nära samarbete med näringsliv, civilsamhälle och regionala aktörer som Västsvenska Handelskammaren.

Äldre på arbetsmarknaden

Äldres erfarenhet och kompetens måste tas tillvara bättre. Åldersdiskriminering på arbetsmarknaden är oacceptabel, människor lever längre, är friskare och har mycket att bidra med långt upp i åldrarna. Det finns en stor outnyttjad potential i det som brukar kallas silver economy, det vill säga att bättre inkludera äldre i arbetslivet. Genom att skapa fler möjligheter för äldre att fortsätta arbeta, vidareutbilda sig eller starta företag kan Västra Götaland dra nytta av deras erfarenhet och expertis. Det bidrar till att minska kompetensbristen, stärka innovationen och öka den sociala inkluderingen, samtidigt som det skapar en mer hållbar och konkurrenskraftig ekonomi.

Innovation, forskning och framtidens näringar

Klimatet kräver handling – jobben kräver omställning

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och konsekvenserna är redan märkbara i Sverige: översvämningar, värmeböljor, torka och skogsbränder blir allt vanligare och påverkar människor, natur och ekonomi. Varje år utan tillräckliga åtgärder gör omställningen svårare och kostsammare. Klimatet är också en säkerhetsfråga, att inte agera är att acceptera framtida konflikter, flyktingströmmar och resursbrist.

Klimatarbetet är självklart för oss, vi ifrågasätter inte om, vi fokuserar på hur. Västra Götaland har exceptionellt goda förutsättningar att gå före och visa vägen. Här finns en stark industri med lång erfarenhet av teknisk utveckling, en världsledande forsknings- och innovationsmiljö och tillgång till de naturresurser som omställningen kräver. Med rätt tempo i elektrifieringen, utbyggd lokal elproduktion och ett nära samarbete mellan näringsliv, politik och myndigheter kan Västra Götaland inte bara möta klimatutmaningen, utan forma framtidens hållbara ekonomi, skapa nya jobb och stärka sin konkurrenskraft på den globala arenan. Det är en omställning vi har både förmågan och ansvaret att leda.

Västra Götalands klimatmål är tydligt: de territoriella utsläppen ska minska med 80 procent jämfört med 1990 års nivå, och de konsumtionsbaserade utsläppen med 30 procent till 2030 jämfört med 2010.

Energiförsörjning och elektrifiering

Svaret på omställningen är företagande och innovation, men bristen på el bromsar utvecklingen och hotar framtidens jobb. Hela 160 000 arbetstillfällen i Västsverige är direkt beroende av att tillverkningsindustrin genomför nödvändiga förändringar. De stora företagsetableringar som är på väg, däribland batterifabriken i Mariestad, ställer ytterligare betydande krav på elförsörjningen. Västra Götaland producerar i dag bara omkring en tredjedel av den el som länet behöver, och elbehovet väntas öka från dagens 18 TWh per år till 57 TWh år 2045. Elnätet och den fossilfria elproduktionen måste byggas ut, så att företag väljer att stanna och investera i Västsverige.

Det kräver satsningar på havs- och landbaserad vindkraft, solceller, småskalig vattenkraft, energilagring och biogas. Lagringslösningar som vätgas och batterier kommer att spela en central roll i ett robust energisystem, liksom kolsänkor som absorberar koldioxid från atmosfären och bidrar till att balansera utsläppen från industri, transporter och energiförsörjning. Samtliga 49 kommuner i Västra Götaland har tillsammans med regionen undertecknat en regional energiöverenskommelse, och samarbetet inom ACCEL utgör ett viktigt steg för att öka kapaciteten i elnätet och främja lokal kraftproduktion. Regionen bör också utarbeta en strategi för kunskaps- och ekonomiskt stöd till de föreningar och hushåll som vill bilda energigemenskaper för småskalig elproduktion.

Samplanering – förutsättningen för att investeringar ska bli verklighet

Investeringar och etableringar förutsätter att ett flertal processer löper parallellt och i rätt takt. Mark, tillstånd, infrastruktur, energi och kompetensförsörjning hanteras av olika aktörer i olika system med olika tidshorisonter, och ingen enskild aktör har helhetsbilden. Det leder till att investeringar försenas eller uteblir, trots att både behov och vilja finns. Ett konkret exempel är Ostfabriken i Götene, där en planerad expansion försenades eftersom nödvändig elkapacitet inte kunde levereras inom den tidsram som investeringen krävde. Det är inte ett ovanligt problem, det är ett typiskt sådant. Regionen konkurrerar inte bara med vad den kan erbjuda, utan med hur snabbt och sammanhållet den kan leverera det.

Regionen är den naturliga sammanhållande kraften i detta arbete. Med ansvar inom flera av de berörda områdena, och med etablerade relationer till kommuner, näringsliv och statliga aktörer, är regionen väl positionerad att koordinera helheten från ett tidigt skede, innan varje aktör låst sig i sin egen planering.

Innovation och forskning

Med starka industriella traditioner, världsledande forskning och en framväxande grön ekonomi är Västra Götaland en motor för svensk utveckling. Här finns spetskompetens inom kemi- och fordonsindustri, life science samt hållbara blå och gröna näringar. För att behålla den positionen krävs att medel för forskning och utveckling ökar och prioriteras till Västra Götalands styrkeområden. Det kan ske genom att regionala utvecklingsmedel stödjer samarbeten och innovationsmiljöer, och genom ökade basanslag som ger lärosätena bättre förutsättningar för strategiska samarbeten med industrin.

Life science är ett av de mest framstående områdena, där Västra Götaland etablerat sig som en ledande aktör genom starka forskningsmiljöer och innovationskluster. Sahlgrenska Science Park, GoCo Innovation City och tillgången till Europas största universitetssjukhus ger regionen unika möjligheter att ta nya steg inom hälsa och läkemedel. Som ansvarig för hälso- och sjukvården har Västra Götalandsregionen en viktig roll i att stödja forskning inom området, och samarbetet inom life science-sektorn bör därför ges en särställning.

Regionens övriga Science Parks och innovationsmiljöer är lika centrala. Science Park Borås, Lindholmen Science Park i Göteborg och Innovatum i Trollhättan fungerar som plattformar där företag, akademi och offentlig sektor samarbetar för att utveckla ny teknik och hållbara lösningar. Kemiklustret i Stenungsund genomgår en omfattande omställning mot grön kemi, där fossila råvaror ersätts med förnybara och cirkulära alternativ. Fordonsindustrin genomgår en historisk förändring mot eldrivna fordon, batteriteknik och autonoma transportlösningar. Skövde utgör ett nav för spelindustrin, med starka synergier till andra teknikintensiva branscher, och textilklustret i Borås och Sjuhärad är unikt i sitt samarbete mellan näringsliv och akademi med fokus på hållbarhet. Västra Götaland är dessutom en nyckelregion för maritim utveckling och blå ekonomi, där Göteborgs hamn – Nordens största – spelar en central roll för Sveriges handel och export.

I dag bromsas utvecklingen av stelbenta regelverk, bristande tillgång till data och otillräcklig samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. Det måste förändras. Fler testbäddar, snabbare vägar från forskning till företagande och bättre förutsättningar för investeringar behövs för att Västsverige ska förbli ledande, där innovationer omvandlas till tillväxt och nytta för både människor och klimat. Regionen bör också aktivt söka en stark position i nationella och europeiska samarbeten för att attrahera investeringar till Västsverige.

Biologisk mångfald och hållbara gröna och blå näringar

Centerpartiet har en lång tradition av att värna jord, vatten och biologisk mångfald. Arbetet med biologisk mångfald är inte bara en nödvändighet för naturens långsiktiga förutsättningar, det är också helt avgörande för att Västra Götaland ska fortsätta vara Sveriges ledande matproducerande län. För att klara livsmedelsförsörjningen och stå starkt i tider av osäkerhet måste ekosystemen vara starka, jordarna friska och vattnet rent. Det förutsätter att lantbrukare och andra gröna näringsidkare ges rätt verktyg och stöd, i form av både kunskap och investeringar.

Lantbruksföretag är ofta mindre än företag i andra branscher, vilket gör det svårare att testa och anamma nya lösningar. Innovationer och nya metoder behöver nå hela vägen ut i praktiken, inte stanna på forskningsstadiet. Regionen medfinansierar redan flera aktörer inom jordbrukssektorn som arbetar med affärsutveckling och kunskapsöverföring från forskning till praktik, ett arbete som bör fortsätta och stärkas för att bidra till långsiktig lönsamhet och en underlättad klimatomställning.

Skogen – en nyckelresurs för klimat, jobb och mångfald

Skogen täcker mer än hälften av länets yta och är en av Västra Götalands mest betydelsefulla tillgångar. Västra Götaland har flest anställda inom skogsnäringen i landet, omkring 15 000 personer arbetar med skog, förädling, papper och massa. Nästan 80 procent av skogsmarken ägs av enskilda personer, ofta av familjer som i generationer brukat och vårdat sin mark. Det är ett uttryck för styrkan i lokalt ägande och långsiktigt ansvar. Skogen är viktig för hälsa, rekreation och naturupplevelser, och för många skogsägare är den inte bara en ekonomisk tillgång utan en livsstil och ett arv.

Skogen är också en nyckelresurs i den gröna omställningen. Genom ökad användning av trä i byggande, produktion av biobränslen och ersättning av fossila material kan skogen utgöra en central del av klimatomställningen. Biologisk mångfald är en viktig del av ett långsiktigt och hållbart skogsbruk, genom att kombinera produktivitet med hänsyn till naturvärden kan ett aktivt skogsbruk bidra till både klimatomställning och starka ekosystem. Investeringar i kolsänkor, genom bevarande och ökad kolinlagring i skog, jord och våtmarker, är en viktig strategi för att minska nettoutsläppen. Det behövs regler som uppmuntrar ett klokt och långsiktigt skogsbruk, och privata skogsägare måste ges förutsättningar att bruka sin mark med ansvar och framförhållning. En starkt infrastruktur i skogsrika delar av Västra Götaland är dessutom nödvändig för att möjliggöra fler jobb och ökad förädling inom skogsnäringen.

Hav, sjöar och vattenmiljöer

Havet och sjöarna i Västsverige är en ovärderlig resurs, både för Västra Götalands invånare och för hela Sveriges livsmedelsförsörjning. De skapar arbetstillfällen, stärker det lokalt företagande och besöksnäring, bidrar till att bevara kulturhistoriska värden och fiskesamhällets identitet, och erbjuder en attraktiv livsmiljö. Utmaningen är att nyttja dessa resurser på ett hållbart sätt och att utveckla nya användningsområden, exempelvis genom landbaserad fiskodling. Regionen bör stödja de blå näringarna genom kompetensförsörjning, ett starkt innovationsklimat och nya affärsmöjligheter.

Hav, sjöar och vattendrag är samtidigt ständigt utsatta för nedskräpning och föroreningar. Farliga ämnen förgiftar vattenlevande djur, rubbar ekosystem och hamnar i maten vi äter. Det krävs kraftfulla insatser för att rena vattnen från mikroplaster, läkemedelsrester och kemikalier, med åtgärder både vid källan och för att hantera redan uppkommet skräp. Regionen bör fortsätta verka för ett nära internationellt samarbete, bland annat kring Skagerrak och Nordsjön.

Strandskyddet behöver bli mer rättvist och bättre anpassat till lokala förutsättningar, så att utveckling möjliggörs utan att natur eller allemansrätt går förlorade. Ett reformerat strandskydd är en förutsättning för en levande landsbygd och en vitaliserad kust- och sjöbygd.

Närhet till naturen, en levande landsbygd och stärkt besöksnäring

Naturen i Västra Götaland är en ovärderlig resurs. Från kustens klippor och skogens djup till öppna landskap och stilla våtmarker möts biologisk mångfald och friluftsliv, ekosystemtjänster och lokalt företagande. Både naturen och människans närhet till den ska värnas, genom ett aktivt brukande, fler stigar och rastplatser och en framtidstro för de näringar som är knutna till jord, skog, hav och vattenmiljöer.

Västkoststiftelsen spelar en central roll i att bevara och tillgängliggöra länets naturreservat i nära samverkan med markägare, kommuner och det lokala civilsamhället. Stiftelsens uppdrag bör breddas och ges långsiktiga förutsättningar att utveckla naturvårdsarbetet vidare. Fler skyddade naturområden bör göras tillgängliga för hållbart friluftsliv, och naturturism och lokalt entreprenörskap bör främjas genom samverkan mellan

offentliga och lokala aktörer. Intresset för friluftsliv och vandring växer, inte minst bland internationella besökare, och samordningen av vandringsleder bör fortsätta utvecklas för att göra dem mer lättillgängliga.

Västra Götalands rika natur, kultur och matupplevelser lockar både de som bor i närheten och långväga besökare. Här finns hav och berg, stad och landsbygd, med en restaurang- och hantverksnäring som gynnas av ett ökat besöksstryck. En robust och hållbar besöksnäring i hela Västra Götaland kräver stärkt samverkan mellan företag, kommuner och region. Branschen är viktig för arbetstillfällena och utveckling på landsbygden, i kustbygden och i städerna. I Botaniska trädgården i Göteborg stärker arbetet med nya växthus och ett besökscentrum trädgårdens roll inom folkbildning, forskning och biologisk mångfald.

Möjligheten till gårdsförsäljning av egenproducerad öl och vin är ett välkommet tillskott för småföretagandet och den hantverksmässiga livsmedelsproduktionen. Försäljning i samband med guidade turer, provningar eller övernattningsställen stärker besöksnäringen ytterligare och bidrar till en levande landsbygd i hela Västra Götaland.

Lokal mat – global styrka

Västra Götaland är Sveriges största livsmedelsproducerande län, med både ansvar och potential att leda utvecklingen mot en hållbar och långsiktig livsmedelsproduktion. För att ta tillvara Västra Götalands fulla potential måste lönsamheten och konkurrenskraften förbättras i hela livsmedelskedjan, från jord till bord. Det kräver sänkta kostnader genom lägre skatter och minskat regelkrångel, men också att forskning och innovation kopplas samman med lantbruket så att ny teknik och hållbara metoder kan införas snabbare. Det stärker klimatarbetet, beredskapen och möjligheten till ökad självförsörjning.

En allt oroligare omvärld har tydliggjort samhällets sårbarhet. Pandemin, kriget i Ukraina och den globala oron har visat på nödvändigheten av en högre självförsörjningsgrad i kommuner, regionen och landet som helhet. De gröna och blå näringarna spelar en avgörande roll för att öka den lokala matproduktionen, minska miljöbelastningen och skapa fler jobb i kust- och landsbygdssamhällen, inte minst som en del av den civila beredskapen.

Västra Götalandsregionen är en av landets största upphandlare av livsmedel och bör använda den positionen strategiskt. Det innebär tydliga mål för andelen svenskproducerade råvaror i offentliga kök och upphandlingar uppdelade i mindre delar, så att även mindre och lokala producenter ges reella möjligheter att delta. Upphandlingen är inte bara ett inköpsverktyg, det är ett beredskapsinstrument och ett verktyg för att stärka jobb och produktion i hela Västra Götaland.

Naturbruksutbildningar för framtidens gröna näringar

Naturbruksutbildningar spelar en central roll för kompetensförsörjningen inom de gröna näringarna. Målet måste vara att elever och invånare i hela Västra Götaland erbjuds naturbruksutbildningar med god kvalitet och rimlig geografisk närhet. Regionens egna naturbruksskolor – Uddetorp, Svenljunga, Sötåsen och Axevalla Hästcentrum – har under de senaste åren sett en ökning av förstahandssökande, vilket understryker behovet av att säkra kapaciteten och villkoren för dessa utbildningar. Det behövs ett avtal som säkerställer rättvisa och jämlika villkor för studenter inom de gröna näringarna, en ökad samverkan mellan regionen och övriga naturbruksgymnasier för att stärka utbildningsutbudet, samt satsningar på vuxenutbildning inom naturbruk med god kvalitet i hela Västra Götaland.

Från slit och släng till cirkulärt och hållbart

Den cirkulära ekonomin är en viktig kraft i omställningen: genom att minska avfall, återanvända resurser och utveckla hållbara affärsmodeller stärks det lokala näringslivet samtidigt som klimatpåverkan minskar.

Sjuhärads textilindustri är något att vara stolt över. Här finns världsledande kunskap inom hållbart mode och textilinnovation, kunskap som håller på att förändra en hel bransch. Den kraften behöver vi vårda genom tät samverkan mellan företag, forskning och utbildning.

Men förändringen börjar också i garderoben. Det ska vara enkelt att välja rätt när du handlar kläder och det ska löna sig att göra det. Forskning från Textilhögskolan i Borås visar att utsläpp av mikroplaster från textilier är ett växande miljö- och hälsoproblem. Mikrofragment från textil släpps ut vid tvätt, tillverkning och användning, vilket gör textilindustrin till en betydande källa till mikroplast i miljön. Konsumtionen av kläder bidrar med upp till tio procent av de globala växthusgasutsläppen, och varje svensk slänger i genomsnitt 7,5 kilo textil per år. Tjugofem procent av de kläder som tillverkas säljs aldrig utan blir svinn direkt. För att minska denna påverkan krävs åtgärder längs hela värdekedjan – från produktion till konsumtion – och utveckling av teknik, material och processer som bidrar till en mer hållbar textihantering.

Regionen medfinansierar Science Park i Borås, en plattform där forskning samverkar med industrin för att främja innovation och hållbara lösningar inom textil. EU har tydliga mål på området och diskuterar storskaliga investeringar i industriell infrastruktur för avancerad återvinning, så kallade återvinningshubbar. Minst en sådan hubb bör förläggas till Västsverige, där den kan skapa jobb i flera led och dra nytta av den spetskompetens som redan finns. Produktionen och konsumtionen av textil, möbler och plast måste generellt

bli mer ansvarsfull: uttaget av naturresurser behöver minska, och återanvändning och återvinning behöver öka.

Dual use – koppla ihop konkurrenskraft och försvarsförmåga

Dual use avser produkter, teknik och tjänster som utvecklats för civila ändamål men som också kan användas militärt, eller omvänt: militär teknik med civil tillämpning. I det rådande säkerhetspolitiska läget handlar det om något mer grundläggande än exportkontroll, det handlar om att bygga en industribas som är stark nog att bära båda behoven. Västra Götaland har redan detta. GKN Aerospace i Trollhättan utvecklar och tillverkar komponenter till både civila och militära flygmotorer, vilket är dual use i praktiken snarare än som policy. Den civila industrin i Västra Götaland - inom fordonsteknik, flyg, avancerad produktion och material – besitter kompetenser som är direkt relevanta för försvarsförmågan.

Trots detta erkänner regionen ännu inte fullt ut detta som en strategisk tillgång. Sverige investerar jämförelsevis lite i dual use-teknologi, lägst i Norden, trots en lång historia av avancerad försvarsindustri. Det krävs att regionen aktivt skapar förutsättningar för att civil och militär kompetens möts: att företag som i dag är renodlat civila förstår var de kan bidra, att kompetensförsörjningen planeras med båda behoven i åtanke och att frågan om försvarnytta ställs inom ramen för regionens innovations- och näringslivsarbete. Det handlar inte om att regionen ska inta en försvarspolitisk roll den inte har mandat för, utan om att använda det mandat som finns – inom näringsliv, utbildning och innovation – för att stärka en industribas som tjänar både konkurrenskraft och säkerhet.

EU-arbetet – från närvaro till aktivt påverkansarbete

Beslut som direkt påverkar Västra Götalands industri, energiförsörjning och innovationskapacitet fattas på europeisk nivå. Den region som inte är aktiv i dessa processer missar möjligheten att påverka dem. EU-medel fördelas i allt högre grad till regioner som aktivt identifierar relevanta finansieringsströmmar och arbetar strategiskt för att hämta hem dem. En region som inte gör det lämnar resurser på bordet som andra tar.

Västra Götaland behöver ett EU-arbete som är tydligare kopplat till regionens egna prioriteringar inom industri, livsmedel, energi och innovation. Det handlar inte om fler nätverk, utan om att de relationer och positioner som redan finns används för att nå konkreta mål. Regionen är väl positionerad att samordna detta arbete, ingen enskild kommunal eller akademisk aktör har den bredd och det mandat som krävs för att driva det samlat. EU-samarbetet är inte ett sidospår, utan en central del i att skapa tillväxt, stärka konkurrenskraften och bidra till en hållbar utveckling i hela Europa.

Infrastruktur och kollektivtrafik

Trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland

I november 2025 antog regionfullmäktige Trafikförsörjningsprogram 2026–2029, som tillsammans med regionfullmäktiges budget är det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet. Programmet syftar till att skapa en hållbar och förbättrad tillgänglighet för människor som bor, verkar i och besöker Västra Götaland. Den övergripande inriktningen är att utveckla en attraktiv, hållbar och resurseffektiv kollektivtrafik i hela Västra Götaland som bidrar till ett transporteffektivt samhälle.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att VGR, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Utifrån de regionala förutsättningarna prioriteras här vilka åtgärder och insatser som är aktuella att genomföra.

VGR samordnar tillsammans med kommunalförbunden också regionens prioriteringar och synpunkter på den nationella infrastrukturplanen.

En infrastruktur och kollektivtrafik för jobb och studier

För att hela Västra Götaland ska kunna leva och utvecklas måste människor ges verkliga möjligheter att välja var de vill bo, arbeta och studera. Det förutsätter en infrastruktur som knyter samman territoriet Västra Götaland, där det är enkelt och smidigt att ta sig mellan hem, jobb och skola, oavsett om det sker med tåg, buss, bil eller cykel.

Tillgängligheten måste kombineras med klimatsmarta och hållbara lösningar, så att resandet inte bara fungerar för individen utan också bidrar till minskade utsläpp och en bättre miljö för kommande generationer. Västtrafik ska fortsätta sitt framgångsrika arbete med att minska sina koldioxidutsläpp. För att uppnå det krävs en snabb elektrifiering. Västtrafik har redan elektrifierat en stor del av bussflottan och år 2030 ska även färjorna vara helt elektrifierade i stadstrafik

En attraktiv kollektivtrafik

Debatten om kollektivtrafiken fastnar alltför ofta i frågan om biljettpriser, vilket överskuggar det verkliga målet: att ge invånarna mer trafik med högre kvalitet och snabbare resor i hela Västra Götaland. Erfarenheten

visar att det är kvalitet, punktlighet och snabbhet, inte några kronor billigare biljett, som får bilister att välja kollektivtrafik. Att frysa biljettpriserna är en kortsiktig och ekonomiskt riskabel väg. En sådan frysnings skulle på tio år dränera kollektivtrafiken på upp till en miljard kronor, vilket leder till färre turer och sämre service. Biljettpriserna ska vara rimliga och räknas upp i takt med övrig prisutveckling. På sikt bör kollektivtrafiken finansieras till minst hälften av användarna och resterande del av skattekollektivet.

En fungerande kollektivtrafik är avgörande för att människor ska kunna välja bort bilen i vardagen. Den måste vara punktlig, bekväm och tillgänglig för alla. Kollektivtrafiken ska fungera oavsett om du pendlar från landsbygden, studerar i grannkommunen eller bor mitt i en storstad. Det är viktigt att trafiken ger god service på stråken mellan de stora arbetsplatserna, högskolorna och de större orterna i Västra Götaland. Att resa mellan exempelvis Skövde och Göteborg, eller Uddevalla och Trollhättan, ska vara enkelt och smidigt. Med stora företagsetableringar på gång i olika delar av Västra Götaland blir en välfungerande kollektivtrafik en nyckel för att sänka trösklarna till pendling och skapa möjligheter för arbetsmarknaden att växa. Expressbusslinjer bör införas där behovet är stort, exempelvis längs E20 för att förbättra förbindelserna mellan norra Skaraborg och Göteborg. För att underlätta för vuxna studenter som reser mellan hemmet och sina utbildningsinstitutioner bör studentrabatter för enkelbiljetter införas, i likhet med Västtrafiks nuvarande studentrabatt för periodbiljetter.

Gymnasieelever ska ha god tillgång till sina skolor oavsett var de bor. Kollektivtrafiken får inte bli ett hinder utan ska vara ett stöd på vägen mot utbildning. Kommunerna ansvarar för skolskjuttrafiken för grundskolans elever, och många väljer att anlita Västtrafik för upphandling av trafiken, vilket ger stora fördelar för boende på landsbygden. När skolskjutsen är linjelagd är den öppen för andra resenärer, vilket gör att den finmaskiga landsbygdstrafiken kan leva vidare. Det finns oroande tendenser att kommuner väljer att upphandla skolskjuttrafiken på egen hand, vilket riskerar att urholka det samlade trafikutbudet. En översyn bör genomföras av hur skolskjuttrafiken kan samordnas med annan kollektivtrafik, exempelvis närtrafiken, för att ge större flexibilitet och kostnadseffektivitet.

Framkomligheten för kollektivtrafiken i städerna behöver förbättras och prioriteras framför andra trafikslag, särskilt i Göteborg där trängseln är stor och som utgör navet i Västra Götalands arbetsmarknad. Spårvagnstrafiken i centrala Göteborg är i dag för långsam, på mer än trettio platser är det mindre än fyrahundra meter mellan hållplatserna, vilket saktar ner trafiken avsevärt. Hållplatserna behöver fortsätta att glesas ut och arbetet med att snabba upp trafiken bör prioriteras. Genomförandet av Målbild Koll2035 behöver skyndas på, och planskild spårvagnstrafik i centrala delar bör planeras för att lösa framkomlighetsproblemen långsiktigt.

Det pågår en översyn av biljettzonsystemet. Utgångspunkten bör vara en fortsatt enkelhet för resenären och att det främjar pendling med kollektivtrafik framför bilen. Genom dialog med grannregioner bör samordningen av zontaxorna förbättras. Det ska vara enkelt att planera sin resa, ladda elbilen vid pendelparkeringen och arbeta under tågresan hem. Kommunerna bör uppmanas att fortsätta att bygga ut antalet pendelparkeringar och göras mer tillgängliga, med bättre cykelanslutningar och utbyggd laddinfrastruktur.

För att förbättra kollektivtrafiken och ge Västtrafik möjlighet att utveckla linjer med potential för ökat resande, måste den politiska dialogen med kommunerna i Västra Götaland fördjupas. När regionen och kommunerna arbetar tillsammans skapar vi största möjliga nytta för medborgarna.

Närtrafik på landsbygden

Närtrafiken behöver utvecklas för att möjliggöra bokningsbara resor mellan orter och kommuner på landsbygden.

Prioriteringen av studie- och arbetsresor, som ingår i Trafikförsörjningsprogrammet, ska även gälla de som enbart har anropsstyrd trafik, i form av en utvecklad närtrafik. Kollektivtrafiken ska planeras utifrån behov inom jobb- och studiependling, inklusive gymnasie-, högskole- och universitetsstudier.

Tillgänglighet och jämlika möjligheter

Varje människa har rätt att bestämma över sin vardag. Därför måste goda hjälpmedel och en tillgänglig kollektivtrafik säkras för alla. Tillgänglighet i form av trappor, hissar och gångstråk måste säkras i fordon, på stationer och vid hållplatser. Även tillgängligheten till kollektivtrafikens information för personer med funktionsnedsättning ska säkras.

Färdtjänsten är en viktig verksamhet som ger människor frihet i vardagen att göra det många andra tar för givet och det bör undersökas om den kan samordnas med Närtrafiken och övrig finmaskig trafik.

En levande västsvensk skärgård – året runt

Vattnet ska binda samman människor i Västra Götaland, snarare än skilja dem åt. Vattenvägarnas fulla potential utnyttjas inte i dag, och det behöver förändras. Landsbygd, skärgård och sjönära samhällen i Västsverige erbjuder unika natur- och kulturmiljöer med stor potential för hållbar turism, företagande och

livskvalitet. För att dessa platser ska leva året runt behövs bättre förbindelser. Att använda vattenvägar mer effektivt skapar också smarta genvägar och bidrar till mindre trängsel i gaturummet.

Regional båttrafik bör drivas med fossilfria drivmedel som el, vätgas eller biodrivmedel. Skärgårdstrafiken ska fungera för arbets- och skolpendling året runt, och godstransporter till öar och vattennära orter ska säkras. Fler godstransporter bör styras över till sjövägen för att minska belastningen på vägnätet. Pendelbåtar bör göra det enklare att ta med cykel ombord och erbjuda möjlighet att ladda elcyklar. Resecentrum för skärgårdstrafiken bör utvecklas för att skapa bättre bytespunkter och en mer sammanhållen kollektivtrafikupplevelse. Fler ska kunna upptäcka Bohusläns skärgård, Vänerns övärld och det gröna inlandet, inte bara på sommaren, utan året om.

Mer cykel – mindre utsläpp

Cykeln ska vara en självklar del av det hållbara resandet i Västra Götaland. För att fler ska kunna cykla till jobbet, skolan eller bussen krävs trygga, snabba och välplanerade cykelvägar, både i städer och på landsbygden. Cykelvägnätet behöver byggas ut och bindas samman i hela Västra Götaland för att ersätta korta bilresor. I dag tar det alltför lång tid för kommuner att bygga cykelvägar utmed statlig väg, vilket riskerar att viktiga investeringar går förlorade. Det bör bli enklare för kommuner att bygga cykelvägar och få större rådighet över nybyggnation för att minska regelkrånglet.

Cykelvägar behöver planeras utifrån lokala förutsättningar: i större städer behöver bilarnas hastighet anpassas, medan det på landsbygden behövs andra lösningar, som bygdevägar med bredare vägren för cyklister och gående. Behovet av en supercykelvägar som ett snabbt och säkert cykelstråk för längre pendling bör utredas. Bättre och säkrare cykelparkeringar i anslutning till kollektivtrafiken behövs, och det ska bli enklare att ta med cykel på tåg och i kollektivtrafiken generellt. Det ska vara möjligt att parkera bilen, kliva av bussen och hyra en cykel för den sista biten till jobbet eller skolan. Ett hyrcykelsystem i anslutning till resecentrum och andra viktiga mötesplatser bör införas, gärna integrerat i Västtrafiks app och samordnat med kommuner som redan har befintliga system. När fler kan kombinera cykel med kollektivtrafik får vi friskare människor, minskade utsläpp och ett mer levande Västra Götaland.

Starkare infrastruktur och förbindelser för framtidens transporter

Västra Götaland är ett nav för Sveriges infrastruktur, fungerar det inte här påverkas hela landet. Med Göteborgs hamn som knutpunkt för 30 procent av all svensk export, och ett strategiskt läge mellan Norge och Tyskland, har Västra Götaland unika förutsättningar att vara ett ledande centrum för logistik och transporter.

Den av Västra Götaland antagna godstrategin bör fortsätta att implanteras. Godstransportstrategin syftar till att utveckla Västra Götaland till Nordens ledande logistikregion genom ett effektivt, tillförlitligt, tillgängligt och hållbart transport- och logistiksystem. Strategin betonar att godstransporter måste integreras i samhällsplaneringen och ses i samspel med stadsutveckling, persontrafik och näringslivets behov. Utifrån ett systemperspektiv ska regionens utmaningar hanteras med hänsyn till ekonomi, miljö och social hållbarhet. Centrala inriktningar är prioriterade infrastrukturinvesteringar, regional och mellankommunal samverkan kring noder och logistiktytor, nära samarbete mellan näringsliv och offentliga aktörer samt hantering av kapacitetsbrister, särskilt i järnvägssystemet. Strategin lyfter även godstransporternas betydelse för försörjningsberedskap i kris och krig, där Göteborgs hamn och Västkusten har en avgörande roll.

Genom samverkan, strategiska satsningar och effektiva åtgärder ska strategin bidra till hållbar utveckling, stärkt konkurrenskraft och uppfyllelse av regionala och nationella klimatmål. Målbilden är att Västra Götaland erbjuder effektiv logistik och en transportinfrastruktur som stödjer näringslivet och möjliggör utveckling i hela Västra Götaland. Detta ska uppnås genom tre strategiska områden: transportinfrastruktur av hög klass, effektiva och hållbara transport- och logistikkedjor samt kunskap och kompetens i framkant.

Ett akut exempel är sträckan Göteborg–Alingsås, där trafiken redan är överbelastad och leder till förseningar för pendlare och störningar i vitala godsflöden. Fyrspår på denna sträcka är inte ett framtidsprojekt, det är ett akut behov.

Västsveriges näringsliv och invånare har länge väntat på en modern järnvägsförbindelse mellan Göteborg och Borås, som nu antligen ska komma på plats. Det innebär också att Landvetter flygplats får en egen tågstation, vilket gynnar både den lokala och nationella ekonomin. Det är viktigt att knyta samman Göteborg, Borås och Landvetter med Jönköping och övriga Sverige. Regionala flygplatser är viktiga för tillväxten och behöver ha goda järnvägsförbindelser.

Geografiskt ligger Västra Götaland strategiskt mellan två av Sveriges viktigaste handelspartners, Norge och Tyskland. Dubbelspår på sträckan Oslo–Göteborg–Hamburg via Öxnered behövs för att föra gods från väg till järnväg. Sträckan är utpekad inom det transeuropeiska transportnätet TEN-T och är därmed utlovad europeisk delfinansiering. Varje dag passerar cirka 2 700 lastbilar Svinesund, men 70 procent av lastbilarna från Norge kör tomma in i Sverige. En järnväg på denna sträcka skulle minska köer, buller och utsläpp, samtidigt som arbetsmarknaden växer och fler kan pendla till och från Norge.

Prioriteringarna inom Västra Götaland ligger fast: ny stambana Göteborg–Borås–Jönköping, fyrspar Göteborg–Alingsås och Oslo–Göteborg–Hamburg som del av TEN-T. Upprustning och utveckling av länsjärnvägarna Viskadalsbanan, Älvsborgsbanan, Bohusbanan och Kinnekullebanan behövs fortsatt prioriteras. En fungerande sjöfart är avgörande för näringslivet kring Väneren, och nybyggnation av slussar i Göta Älv är en viktig satsning för hela Sverige.

Västsverige bör återta sin plats på nattågskartan med direkta linjer från Göteborg till Norrland och den europeiska kontinenten, oavsett om det sker via upphandlingen eller att aktörer gör det på egen hand. Initiativet vann hela nämndens gillande. Västra Götalandsregionen måste använda de verktyg man förfogar över och föra samman aktörer, myndigheter och entreprenörer för att Trollhättan, Göteborg och hela Västsverige ska komma med på nattågskartan.

Det västsvenska paketet och trängselavgiften

Det västsvenska paketet har möjliggjort viktiga satsningar på vägar, kollektivtrafik och järnväg, investeringar som bidrar till ökad tillgänglighet, regional tillväxt och minskad klimatpåverkan. För att säkra framtida infrastrukturprojekt och undvika att belasta skattekollektivet oproportionerligt är det nödvändigt att behålla trängselavgiften i Göteborg. Trängselskatten behöver dock reformeras så att den justeras efter prisutveckling, anpassas efter trafikbelastning och öronmärks för lokala infrastrukturinvesteringar. Principen att förearen och nyttjaren betalar ska i högre grad tillämpas, och miljöfordon ska premieras. Samfinansiering och alternativa finansieringsmodeller bör övervägas för att påskynda utvecklingen av infrastruktur och säkerställa långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Det statliga vägnätet och regional plan

Vägnätet är avgörande för boende, arbete, näringsliv och samhällsservice i Västra Götaland. Västra Götaland är det län med mest statlig väg i dåligt eller mycket dåligt skick, samtidigt som tunga transporter passerar genom länet i stor omfattning. Det statliga anslaget till regional plan behöver öka.

Elbilsaddning och digital infrastruktur

Det ska vara enkelt att ladda sin bil, oavsett om du befinner dig i staden eller på landsbygden. Laddinfrastrukturen får inte ha några vita fläckar.

Regionens aktiva stöd till bredbandsföreningar har gjort att Västra Götalands landsbygd har landets bästa bredbandstäckning, men målen är ännu inte fullt uppnådda. Fortsatta investeringar i bredband, fiber och digitalisering är nödvändiga för att främja inkludering och möjliggöra längre pendling, distansarbete och digitala vårdmöten i alla delar av Västra Götaland. Även föreningslokaler och mindre teatrar på landsbygden saknar ofta god uppkoppling, vilket begränsar deras verksamhet. Om regionerna tar över bredbandsstödet från staten kan insatserna bli mer träffsäkra och riktas dit behoven är som störst. Längs pendelstråken bör krav ställas på bättre mobiltäckning för att underlätta arbete och kommunikation under resan.

Kultur

Kulturstrategi för Västra Götaland

VGRs arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademi, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället på såväl lokalt-, regionalt-, nationellt- och internationellt plan. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin och kulturplanen 2024 – 2027 som lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena, och pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationalisering. Det handlar om en kultur som når ut, till barnen, till de äldre, till den som känner sig ensam eller är sjuk. En kultur för hela livet, i hela Västra Götaland. Kulturplanen visar VGRs prioriteringar för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Det är ett verktyg för dialog och samverkan med myndigheter, kommuner och kommunalförbund samt med aktörer inom de konst- och kulturområden som ska utvecklas. Det fungerar också som grunden för VGRs förhandlingar om statliga medel via kultursamverkansmodellen.

Kultursamverkansmodellen är en viktig del av samverkan mellan stat, regioner, kommuner, det civila samhället och de professionella kulturskaparna. Genom modellen fördelas statliga medel via Kulturrådet till regionerna, som i sin tur fördelar dem vidare till regionala kulturverksamheter utifrån regionala kulturplaner och i samråd med andra kulturmyndigheter och organisationer. Utöver statens medel bidrar regioner och kommuner med en väsentlig del av den totala finansieringen.

Modellen ses för närvarande över av regeringen, efter att Kulturrådet i oktober 2025 lämnade sin rapport med förslag på hur samverkan kan utvecklas och kommunernas roll stärkas. Centerpartiet vill att den nuvarande modellen bevaras och utvecklas. Förslag om att låta större kommuner gå förbi regionerna och söka statliga bidrag direkt hade riskerat att gynna storstäderna på bekostnad av kulturutbudet i mindre orter.

Inför 2027 räknar staten inte upp sitt anslag inom kultursamverkansmodellen, vilket framför allt påverkar institutioner med stor andel statlig medfinansiering. Det gäller för VGRs verksamheter så som Göteborgsoperan och Regionteater Väst, men också externa aktörer som drivs med stöd av VGR såsom Vara konserthus, med risk för minskat kulturutbud och hårdare prioriteringar som följd. Den försämrade ekonomin i många kommuner påverkar även kultursektorn, vilket i vissa fall leder till neddragningar inom såväl biblioteksverksamhet och kulturskola som stöd till det fria kulturlivet och civilsamhället. Statens uteblivna uppräknings motsvarar cirka 2–3 procent årligen, vilket för VGR:s del innebär en minskning med omkring 10–15 miljoner kronor per år.

Kulturen är grunden för det vi vill skydda

Ett samhälle utan ett levande kulturliv är ett samhälle som förlorat sin själ. Kulturen är inte ett komplement till det viktiga, den är en förutsättning för det. Den formar vår gemensamma identitet, bär vårt historiska minne och ger oss språk för att förstå både oss själva och varandra. När vi talar om att försvara demokratin, friheten och det öppna samhället, är det i grunden kulturen vi försvarar. Konsten, litteraturen, musiken och berättelserna är det kitt som håller samman ett folk och gör ett land värt att värna. Utan kultur finns ingen gemensam grund att stå på och ingenting att lämna vidare till nästa generation. Därför är kulturen inte en utgiftspost bland andra. Det är en investering i det vi är och det vi vill bli. Ett levande kulturarv innebär att vi värnar det kulturarv vi fått ära, att förvalta det till nästa generation, samtidigt som vi har siktet inställt på framtiden.

Stärk demokratin – värna fri press och motverka desinformation

En stark demokrati förutsätter fri press och oberoende medier. Sverige antog världens första tryckfrihetsförordning redan 1766 och har länge varit en föregångare inom medie- och demokratifrågor. I dag står vi inför ett snabbt förändrat medielandskap med stora möjligheter för det offentliga samtalet, men också med växande risker i form av desinformation, manipulation och organiserade försök att splittra och söndra. Regionen ska aktivt arbeta för att stärka oberoende journalistik och motverka desinformation, ett arbete som är nära sammanlänkat med kulturpolitiken och försvaret av det fria ordet.

Armlängds avstånd – förutsättningar för fri kultur och kreativt uttryck

Kulturen ska vara oberoende och skapas på egna villkor. Armlängds avstånd innebär att politiken skapar förutsättningar för konsten utan att styra dess innehåll. Denna princip är i dag viktigare än någonsin. Det finns krafter i samhället som vill villkora och kontrollera kulturuttryck och använda dem för att splittra snarare än inkludera. Den konstnärliga friheten får inte begränsas. Armlängds avstånd mellan politik och kultur ska värnas aktivt. Politikens uppgift är i stället att säkerställa att alla människor, oavsett var de bor eller vilken bakgrund de har, får möjlighet att ta del av och delta i kulturlivet.

Kultur som motor för regional utveckling

Ett levande kulturliv bygger gemenskap, stärker platsers identitet och skapar förutsättningar för jobb, innovation och livskvalitet. Kultur och besöksnäring hänger ihop, en levande kulturscen lockar besökare, stärker Västsveriges attraktionskraft och skapar jobb inom turism, event, restaurang och kreativa näringar. Det genererar nya inkomstkällor och gör det möjligt att bo och leva i hela Västra Götaland. Det är smart tillväxtpolitik.

Kulturdriven platsutveckling är en modell att arbeta vidare med. All platsutveckling tar sin utgångspunkt i platsens unika kultur, och kombinationen av kulturliv, lokal mat, hantverk och naturupplevelser gör Västra Götaland till ett unikt besöksmål. Kulturlivet är en livsnerv för Västra Götaland.

Västra Götaland ska utvecklas som besöksmål för kultur, natur, mat och småskalig turism. Fler lokaler och scener för kultur och musik ska främjas i hela Västra Götaland. Vi vill att det ska vara meningsfullt och roligt att leva här, oavsett om det handlar om en kajaktur i Kosterhavets nationalpark eller en konsert på det lokala kulturhuset.

Tillgången till kultur behöver förbättras för hela befolkningen, och kulturen behöver ges en tydlig roll i samhällsplaneringen, inklusive bullerfrågor och stadsutveckling, exempelvis genom kulturljudzoner som skyddar befintliga kulturmiljöer när nya bostäder byggs i städerna.

Staten erbjuder produktionsincitament för att locka filmproduktioner till Sverige och därigenom öka antalet filmer som produceras här. Filmproduktion bidrar till att skapa arbetstillfällen och intäkter.

För att ytterligare stärka attraktiviteten i Västra Götaland bör regionen erbjuda extra kulturstöd till produktioner som väljer att ta del av statliga medel och samtidigt förlägga inspelningen i länet.

Kultur, gemenskap och folkhälsa

Tillit byggs på fotbollsplanen, i studiecirkeln och på scenen. Det som håller samhället ihop måste värnas och stärkas. Föreningslivet, kulturen och det civila samhället är mer än fritid: de skapar glädje, bygger broar, ger

människor en grogrund att växa och en uppväxt där fler unga hittar sin plats. Mötesplatser mellan människor med olika bakgrund och erfarenheter stärker både integrationen och demokratin.

Forskning visar att kultur och skapande har en direkt positiv effekt på både den fysiska och psykiska hälsan. Region Stockholm är ett konkret exempel, där används dans som behandlingsmetod inom beroendevården, med goda resultat. Det visar att kulturen inte bara är ett komplement till vården, utan kan vara en del av den. För barn och unga är tillgången till kultur och skapande särskilt viktig. Att sjunga, måla, dansa eller spela teater stärker självkänslan, bygger gemenskap och ger unga verktyg att hantera känslor och motgångar.

I en tid av ökad psykisk ohälsa, segregation och utanförskap behövs medvetna motkrafter. Fler mötesplatser mellan generationer och kulturer behövs, och ett föreningsliv som är tillgängligt oavsett var i Västra Götaland man bor, oavsett ekonomi eller utbildningsnivå. Västra Götaland är mångkulturellt och det ska avspeglas i det kulturella utbudet.

Kultur- och föreningslivet ska ha en naturlig plats i folkhälsoarbetet – både i det förebyggande och det rehabiliterande – i samverkan mellan kommun, region och civilsamhälle. Samverkan mellan skola, vård och föreningsliv behöver stärkas för att tidigt fånga upp barn som behöver stöd, och ge kulturen en självklar roll i ungas vardag. För att göra kulturen tillgänglig redan i unga år bör regionen subventionera grundskoleelevers resor till kulturinstitutioner, ett konkret sätt att säkerställa att upplevelser av professionell kultur inte är förbehållet de få. Regionen har också ett viktigt läsfrämjande uppdrag. Allt färre barn och unga läser, trots att forskning visar att läsning stärker språkutveckling, hälsa och framtida möjligheter. Läsfrämjande insatser via Västra Götalands bildningsförbund och SISU är viktiga verktyg för att fler ska fullfölja sina studier och stärka sin hälsa. Stödet till unga kulturutövare genom K-peng ska säkerställas och utvecklas.

Långsiktig finansiering för att nå fler – i hela Västra Götaland

Regionens större kulturinstitutioner – Göteborgsoperan, Göteborgssymfonikerna och Folkteatern med flera – behöver långsiktiga och stabila resurser för att kunna planera tryggt och strategiskt. Samtidigt bör institutionerna sträva efter en högre grad av självfinansiering och i större utsträckning söka medfinansiering från externa medarrangörer. De har ett ansvar att nå ut till en bred publik, såväl invånare som besökare, och att verka i hela Västra Götaland. Digitaliseringen av kulturen har skapat nya möjligheter att nå bredare målgrupper och bör användas strategiskt i det arbetet.

Det måste också bli enklare och mer tillgängligt för nya aktörer att få finansiering. Den offentligt finansierade kulturen får inte fastna i gamla hjulspår och enbart stödda redan etablerade aktörer. Nya och mindre kulturaktörer ska få bättre möjligheter till finansiering, så att nyskapande, kreativitet och innovation ges utrymme att blomstra i hela Västra Götaland.

Utbildning och nya vägar in i kulturlivet

Västra Götalands kulturliv formas av stora institutioner, det fria kulturlivet, studieförbund, kulturskolor och det ideella föreningslivet – och alla behövs. Spetskompetens och bredd hänger ihop. Tillsammans berikar stora institutioner, amatörer och professionella konstnärer, fria kulturutövare, eldsjälur och ideella föreningar kulturlivet på olika nivåer.

För att utveckla spetskompetens inom olika konstformer behövs kvalitativa utbildningar vid högskolor och universitet, men också den unika brygga mellan gymnasiet och högskolan som folkhögskolorna utgör. Folkhögskolorna, oavsett huvudman, är en viktig resurs för kompetensutveckling och behöver resurser för att fortsätta utveckla sina konstnärliga utbildningar. Dialogen mellan folkhögskolorna i Västra Götaland och konstnärliga institutioner bör förbättras för att främja utbildning och utveckling.

3. Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom regionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner. Dessa ska bistå organisationen att uppnå ambitionerna inom dessa områden på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

Regionstyrelsen

Regionstyrelsen är VGRs ledande politiska förvaltningsorgan. Den ska vara väl informerad om och ha ansvaret för hela organisationens utveckling samt följa de frågor som kan inverka på dess utveckling. Regionstyrelsen vakar över att nämnder och styrelser fullgör sina uppgifter inom olika verksamhetsområden utifrån regionfullmäktiges beslut och vad som enligt lag och andra författningar vilar på VGR.

Fastighet, stöd och service

Styrelsen för fastighet, stöd och service ansvarar för fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom VGR. Styrelsen ansvarar också för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder och styrelser samt åt de aktiebolag där VGR äger mer än hälften av aktierna. I ansvaret ligger att utveckla och effektivt utnyttja de synergier och skalfördelar som finns inom och mellan de

ingående verksamhetsområdena i fastighet, stöd och service. Vi vill värna enprocentsmålet för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Principen har lång tradition i det offentliga Sverige och används av stat, regioner och kommuner. Konst i offentliga miljöer bidrar till hälsofrämjande, hållbara och stimulerande rum – och Konstenheten inom Fastighet, stöd och service spelar en viktig roll i att göra regionens lokaler till platser som berikar och inspirerar.

Vårdutbud och lokalförsörjning behöver gå hand i hand

VGR är en av Sveriges största fastighetsägare. Lokalförsörjningsprocesser sker över lång tid och är mycket resursintensiva. VGR behöver bli bättre på att effektivisera sitt lokalbehov. Verksamhetens behov av lokaler förändras över tid och regionen behöver anpassa sig för att maximera nyttoeffekten av sina lokalkostnader. Särskilt inom hälso- och sjukvården genomgår verksamheten stora förändringar och det är därför viktigt att regionen granskar och anpassar sitt lokalinnehav för att använda medlen på bästa möjliga sätt. Lokaler ska användas optimalt och skapa en effektiv miljö som uppfyller behoven hos både medarbetare och patienter.

Om VGRs totala lokaleffektivitet ökar med tre procent minskar regionens hyreskostnader med 100 miljoner kronor (inhyrda och egenägda). För att möta framtidens lokalbehov är det viktigt med långsiktiga strategiska planer. Det handlar om (1) kapacitet - nyttja befintliga lokaler, förändrade arbetssätt talar för ett minskat framtida lokalbehov, (2) lokalisering, bygg ut den nära vården vilket kan betyda såväl geografiskt som digitalt, (3) funktion och gestaltning, stötta effektiva arbetssätt, genom att anpassa lokaler till patient- och arbetsflöden, (4) tekniska krav, säkerställ att byggnadstekniska krav inte tränger undan andra behov, bidra till att kraven ligger i linje med hälso- och sjukvårdens behov i fråga om exempelvis patientsäkerhet.

Regionen behöver använda sina lokaler mer effektivt för att frigöra resurser till vårdens kärnverksamhet. I dag står många lokaler tomma eller används sällan, vilket medför onödiga kostnader. Förvaltningen ska därför ges i uppdrag att systematiskt följa upp lokalernas användning och aktivt arbeta med att samordna, hyra ut eller avveckla lokaler som inte längre behövs. Ett mer strategiskt lokalnyttjande skapar bättre förutsättningar för både patienter och personal. Samtidigt finns ökade krav på robusthet och säkerhet, i kombination med ett åldrande fastighetsbestånd.

Ett vanligt riktvärde är att kostnader för lokaler – inklusive hyra, drift och underhåll – bör utgöra mellan 5 och 10 procent av sjukvårdens totala kostnader. För att frigöra resurser till den direkta patientvården vill vi ge sjukhusen i uppdrag att arbeta mot ett mål där lokalkostnaderna utgör högst 7 procent av den totala omsättningen. På sikt bör Västra Götalandsregionen ta fram tydliga måttal för sina övriga lokaler. För att lägga fokus på arbetet bör därför ett mål om 0 % hyresuppräknning för interna fastigheter införas. Lokaler måste anpassas till verksamheternas behov, outnyttjade ytor avvecklas och uthyringen öka.

Uppgiftsväxling för att tillvarata kompetenser

Genom sina serviceverksamheter har VGR goda möjligheter att skapa en kostnadseffektiv organisation så att hela sjukvårdskedjan fungerar på ett bra sätt. Service- och fastighetsverksamheten får i huvudsak sina intäkter via avtal och betalning från olika utförare inom regionen för de tjänster som tillhandahålls.

I serviceuppdraget ingår att avlasta vården. Tillsammans med sjukhusen kan detta uppfyllas genom att utveckla den vårdnära servicen så att vårdens resurser i högre grad kan användas till vårdproduktion. Kompetensen ska användas på ett klokt sätt och vilka arbetsuppgifter som vård- respektive servicepersonal utför behöver renodlas. Genom dialog med kunder, lyhördhet, kontinuerligt förbättrings- och uppföljningsarbete skapas förutsättningar att leverera de tjänster och produkter som efterfrågas av kunder och ytterst invånare och patienter. Uppgiftsväxling av vårdnära serviceuppgifter är en strategi för att använda kompetensen på ett effektivt sätt som behöver utvecklas för att klara kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården.

Serviceverksamheten utförs till största delen i egen regi men också genom upphandling och i samarbete med kommuner. Strategiskt viktiga verksamheter ska utföras i egen regi, men tjänster som bedöms kunna utföras av annan bör upphandlas. God kvalitet och kostnadseffektivitet ska alltid prioriteras.

Resurseffektiv logistik

Inom området service ansvarar styrelsen för logistik för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor och tjänster inom VGR och enligt särskilda överenskommelser till länets kommuner.

Styrelsen har ett långsiktigt strategiskt uppdrag att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster till stöd för VGRs utförarverksamheter. Styrelsen ansvarar för att ta fram förslag till och genomföra strategiska planer inom logistik- och försörjning. Styrelsen ansvarar också för utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. I arbetet med sortimentsfrågor får styrelsen stöd av regionstyrelsens i upphandlings- och andra kommersiella frågor.

Materialförsörjning

En viktig del i servicearbetet är en tillförlitlig logistik- och försörjningsstrategi. Som grund för arbetet ligger en strategi- och handlingsplan för logistik och försörjning som är fastställd i VGR. Införande av en

vidareutvecklad modell för materialförsörjning (MiV 2.0) för mottagningar och vårdavdelningar är en prioriterad del av handlingsplanen. Arbete med att breddinföra konceptet ”material i vården (MiV)” pågår och genomförandet av MiV 2.0 sker under de kommande åren. Det sker också uppstart av läkemedelslager för slutenvården i egen regi från december 2026.

En klimatsmart region

Den gröna omställningen som sker är ett omfattande arbete och kräver ansträngningar för att genomföras i praktiken, och där måste VGR driva på och ta sitt ansvar. VGR arbetar redan med att halvera energiförbrukningen i sina egna fastigheter från 2011 års nivå till år 2030, men arbetet med energieffektivisering och energiomställning behöver utvecklas ytterligare. Arbetet med att installera solpaneler på VGRs fastigheter intensifieras. Hittills har installationer gjorts i syfte att den producerade elen ska användas i den fastighet där installationen gjorts, men det finns inte några juridiska hinder att installera solpaneler i syfte att sälja på marknaden. För att öka den lokala elproduktionen ska VGR även samverka med kommunerna för planering av vindkraftverk på regionens fastigheter.

Att välja elbil ska inte vara ett problem, men vid regionens sjukhus finns i dag alldeles för få laddplatser, och många av dem är reserverade för sjukhusets egna fordon. Det räcker inte till medarbetare och besökare som vill göra ett klimatsmart val. Västra Götalandsregionen har efter förslag från Centerpartiet beslutat att se över hur fler laddplatser kan bli tillgängliga tillsammans med externa aktörer.

VGR ska gå i täten för elektrifierade transporter. Men det krävs också att man tar utökat ansvar för den egna verksamheten. Ett positivt exempel är att VGR har tunga eldrivna lastbilar som rullar på vägarna i Göteborg och även mellan Göteborg och Alingsås

Regionen i egenskap av fastighetsägare bör i större utsträckning använda nya tekniker och nya material vid nybyggnation och renovering. Detta för att snabbare generera ekonomisk hållbarhet. Produkterna och lösningarna finns, men allt för sällan kompetensen av att kravställa. Det handlar till exempel om att ställa krav på klimatsmart betong och cement, vilka har stor effekt på koldioxidutsläppen. Det är samtidigt viktigt att VGRs verksamheter följer fattade beslut om återvinning och återbruk. Åter i bruk bidrar både till bättre ekonomi och minskad klimatpåverkan.

Många aktörer inklusive VGR har lyckats skapa cirkulära möbelflöden inom regionens verksamhet, men för att det ska bli ett än mer optimalt nyttjande behöver de gå över organisationsgränser. Därför bör privata aktörer och breda plattformar uppmuntras för att möbler lätt ska hitta nya hem.

Inom Västsveriges stora klimatsatsning KLIMAT2030 finns tolv arbetsgrupper inom fyra områden. Ett viktigt område är byggsektorn som står för en femtedel av koldioxidutsläppen i Sverige. Flera initiativ har tagits i Västra Götaland för att göra konkreta insatser, bland annat har tegel från en fastighet i Göteborg blivit en ny vägg på nybygget Högsbo sjukhus. Det är viktigt att VGR använder offentliga investeringar för att visa upp goda exempel på återbruk, för att skapa ringar på vattnet i samhället. Samtidigt VGR stötta och vara delaktig i projekt inom byggbranschen som syftar till att minska miljöbelastningen.

Inköp

VGR är en av Sveriges största inköpare, vilket skapar möjligheter att koncentrera sig på kvalitet, hållbarhet och kostnadseffektivitet. Det samlade ansvaret för inköp ligger på koncernkontoret för att skapa ett starkare och mer strategiskt fokus på inköpsfrågor. Det är viktigt att det finns en servicenivå, ett kvalitetsmedvetande och ett miljöansvar inom inköp som motsvarar högt ställda ambitioner i inköspolicyn och tillhörande riktlinjer. Det är angeläget att det finns ett användarvänligt inköpssystem så att alla som avropar varor och tjänster kan arbeta smidigt. Det är också angeläget att spårbarheten i fakturahantering kan öka samt att fokus fortsatt är starkt på avtalstrohet.

Som en av landets största upphandlare av livsmedel bör VGR ta ett särskilt stort ansvar för de varor som upphandlas. Det ska finnas tydliga mål för svenskproducerade råvaror i de offentliga köken och upphandlingarna ska delas upp i mindre delar, så att även mindre aktörer får möjlighet att leverera till kök inom offentlig sektor. Restaurangutbudet behöver ses över. Det finns behov av en långsiktig inriktning för hur regionen hanterar detta. Styrelsen för logistik har därför fått i uppdrag att, i dialog med berörda styrelser och nämnder, ta fram en plan. I arbetet är samverkan med andra aktörer central, liksom att säkra beredskapen.

I hela produktions-, försäljnings- och konsumtionskedjan för livsmedel förekommer matsvinn. VGR behöver minska mängderna mat som slängs i onödan och öka medvetenheten om matsvinnets betydelse för miljön och klimatet. Hushållsavfall och matsvinnet från offentliga kök behöver tas om hand så att vi ökar tillgången på råvara för biogasproduktion.

Digital infrastruktur

Mål	Fokusområden
Digitalisering ska bidra till organisationens förmåga att möta framtidens utmaningar	Skapa förutsättningar för god digital infrastruktur och möjliggör delning av data samt användning av modern teknik
	Digitalisering ska skapa värde för användarna och vara en modern och hållbar digital miljö för invånare och medarbetare

Digitaliseringen är ett verktyg för att möta framtidens utmaningar och stärka välfärden i hela Västra Götaland. Västra Götalandsregionen ska ligga i framkant både när det gäller teknisk utveckling, säker informationshantering och hur nya lösningar tas i bruk. Digitalisering handlar inte bara om teknik, det handlar om människor. Digitalisering ska öka kvaliteten, förbättra arbetsmiljön och förenkla för såväl invånarnas som medarbetarnas vardag.

Under regionstyrelsen svarar digitaliseringsutskottet för att leda och följa upp regionens digitaliseringsarbete. Utskottet ansvarar för den regiongemensamma IS/IT-verksamheten till stöd för samtliga nämnder och styrelser samt majoritetsägda bolag.

Utskottet ska ta fram förslag på inriktning och utveckling inom digitaliseringsområdet för Västra Götalandsregionen med utgångspunkt i de måldokument och planer som ger inriktning för VGR:s verksamheters utveckling. Detta innefattar att bereda ärenden om regionala planer och andra styrande dokument inom digitaliseringsområdet.

Målsättningen är att digitalisering ska bidra till organisationens förmåga att möta framtidens utmaningar

- Skapa förutsättningar för en god digital infrastruktur som möter kommande krav och behov, möjliggör att dela data och använda modern teknik
- Utveckla de administrativa processerna för att skapa god digital arbetsmiljö

Säkerhet och beredskap

Stärkt beredskap i en ny tid

Mål
Västra Götalandsregionen ska ha förmågan att bedriva samhällsviktig verksamhet i händelse av krig eller kris

Under många år planerade Sverige enbart för fredstida kriser. Nu befinner vi oss i ett helt annat läge. Uppbyggnaden av ett modernt civilt försvar är bara i sin början, och Sverige måste ha beredskap för ett brett spektrum av hot, från pandemier, terrorattacker och cyberhot till klimatrelaterade händelser och väpnad konflikt. Förmågan att hantera flera av dessa samtidigt är avgörande. Rustar vi för krig är vi också förberedda för kris.

Ett tryggt och fungerande samhälle, i vardag som i kris, bygger på säker energiförsörjning, välfungerande infrastruktur och ett civilt försvar som hänger ihop. Kommunerna, inklusive räddningstjänsten, har en central roll och ansvarar ytterst för människors trygghet och säkerhet även under krig. För att de ska kunna fullgöra detta ansvar krävs bättre ekonomiska förutsättningar, minskat regelkrångel och tydligt stöd från staten. Beredskapslager för samhällsviktig utrustning och livsmedel behöver införas inom offentliga verksamheter, och strategiskt belägen jordbruksproduktion bör kunna erhålla ersättning för att upprätthålla beredskap vid kris. En stark och lönsam matproduktion är en strategisk resurs som stärker både sysselsättningen och landets självförsörjning.

Under 2026 och 2027 träder flera nya lagar i kraft som ställer ökade krav på regionerna, bland annat vad gäller ledningsansvar, krigsorganisation, lagerhållning och förmågan att klara sig på egna resurser i upp till två veckor. Vårdens alla delar, från sjukhus till ambulanser och primärvård, måste fungera även under svåra förhållanden. Västra Götalandsregionen bedriver samhällsviktig verksamhet och måste kunna hantera elavbrott, cyberattacker, handelskonflikter och väpnade konflikter. En ny överenskommelse mellan regeringen och SKR innebär att varje region ska lagerhålla läkemedel motsvarande minst en månads förbrukning, och försörjnings- och logistikfunktionerna ses samtidigt över vad gäller både lokalisering och kapacitet.

För att värna frihet och demokrati krävs ett gemensamt ansvar. Invånarna i Västra Götaland är vår främsta resurs, och civilsamhälle, frivilligorganisationer och studieförbund har en viktig roll i att bygga folklig beredskap och sprida kunskap om vad var och en kan göra.

Statliga medel inom området väntas öka betydligt, men prognoserna är fortsatt osäkra och bedöms täcka ungefär hälften av det totala resursbehovet. Det innebär ett behov av utökad regionbidrag för att finansiera de

ökade kostnaderna inom säkerhet och beredskap, liksom förstärkta personalresurser, inte minst inom administrativa funktioner.

Livsmedel och logistik

Västra Götaland är Sveriges största livsmedelsproducerande län. Det är både ett ansvar och en möjlighet. De gröna och blå näringarna är avgörande för lokal matproduktion och civil beredskap, och regionen ska aktivt främja en hållbar produktion från både växtbaserade och animaliska källor. En fungerande infrastruktur, från gårdsplan till fiskehamn och livsmedelsindustri, är central för leveranssäkerhet och resiliens.

Västra Götaland har en nyckelroll i Sveriges säkerhet och framtid genom ett starkt industriellt arv och ett omfattande transport- och energinätverk. Här finns några av landets viktigaste företag inom fordonsindustrin, maritim försvarsindustri och högteknologisk innovation. Västra Götaland är också ett av landets viktigaste jordbruksområden, vilket gör det centralt för svensk livsmedelsförsörjning i tider av kris när import och internationella leveranskedjor riskerar att störas.

För att säkerställa Västra Götalands och landets motståndskraft krävs långsiktiga satsningar på forskning och utveckling inom försvarsteknologi, cybersäkerhet och kritisk infrastruktur. Viktiga försörjningskedjor – från energi till komponenttillverkning – måste vara resilienta och inte beroende av osäkra aktörer. Samarbetet mellan näringsliv, försvar och offentlig sektor behöver stärkas för att skapa en helhetssyn på Sveriges beredskap och säkerställa robusta samhällen i hela Västra Götaland.

Cybersäkerhet och digital beredskap

Digitaliseringen innebär stora möjligheter, men också allvarliga risker. Cyberhoten ökar och resurser till dataskydd, incidenthantering och kontinuitetssäkring måste växa i takt med teknikutvecklingen. Investeringar i fastigheter och digital infrastruktur måste i högre grad beakta säkerhet och dataskydd. VGR behöver också vidareutveckla arbetet med intern styrning och kontroll för att hindra felaktiga utbetalningar och stoppa kriminella aktörer.

Fler blodgivare behövs

Blodförsörjningen är ett konkret exempel på en beredskapsutmaning. Bara två procent av invånarna i Västra Götaland ger blod, trots att minst fem procent behövs för att säkra sjukvård och krisberedskap. Viljan finns. Hela 76 procent av Västra Götalands invånare är positiva till att ge blod, men möjligheterna är för dåliga. I Dalsland, norra Bohuslän och Skaraborg är det långt till närmaste blodcentral, blodbussarna är ett bra tillskott men öppettiderna räcker ändå inte till. Det måste bli enklare att göra en insats som kan rädda liv.

4. Västra Götalandsregionens medarbetare

Mål	Fokusområden
Västra Götalandsregionen ska vara en ledande och attraktiv arbetsgivare med konkurrenskraftiga löner och ett hälsofrämjande ledarskap som grund	Stärka möjligheter till alternativ arbetstidsförläggning samt alternativa arbetssätt som exempelvis kombitjänster. Utveckla lärmiljöer, handledning och arbetssätt för att skapa förutsättningar för verksamhetsförlagd utbildning Arbetet med att nå normtal för antal medarbetare per chef ska prioriteras och förutsättningar för första linjens chef ska förbättras för ett mer hälsofrämjande ledarskap
Medarbetares arbetsmiljö ska förbättras genom satsningar på en hållbar arbetsmiljö och organisatoriska friskfaktorer	Använd kompetens rätt genom uppgiftsväxling och prioritering av arbetsuppgifter Förbättra arbetsmiljön genom åtgärder som utgår från evidens

VGR – en nyckelaktör i framtidens välfärd

Västra Götalandsregionen är en av Sveriges största arbetsgivare med cirka 56 000 anställda. Alla delar ett gemensamt uppdrag: att skapa förutsättningar för länets 1,8 miljoner invånare att leva ett gott liv. För att klara framtidens kompetensbehov måste VGR vara en arbetsgivare där medarbetare både vill börja och stanna, och uppfattas som den bästa offentliga arbetsgivaren av såväl nya som befintliga medarbetare.

Sverige och övriga Europa står inför stora demografiska förändringar. Barnafödandet minskar, antalet personer över 80 år ökar kraftigt och den arbetsföra befolkningen växer inte i samma takt. Det sätter ett enormt tryck på välfärden. VGR måste möta det med bättre arbetsvillkor, rimliga förväntningar och stöd för återhämtning.

När andra länder aktivt lockar arbetskraft halkar Sverige efter. Det har vi inte råd med.

Arbetskraftsinvandring berikar Sverige och välfärden behöver fler händer, inte färre. VGR har en av landets lägsta andelar inhyrd personal, men flexibilitet vid arbetstoppar är nödvändig. Inhyring ska vara ett komplement, inte en lösning. Medarbetarpooler med fasta anställningar stärker kontinuiteten och erbjuder variation för medarbetarna.

Välmående chefer ger välmående medarbetare

Ska vi förvänta oss bättre vård måste vi först ta hand om dem som tar hand om oss. I dag ställer regionen för höga krav på för få. En enhetschef kan ansvara för 40, 50 eller fler medarbetare, det omöjliggör det nära ledarskap som faktiskt gör skillnad. Det behövs tydliga normtal, där riktmärket är 10–35 medarbetare per chef på alla nivåer. Välmående chefer ger välmående medarbetare, och välmående medarbetare ger bättre vård.

Första linjens chefer måste få rätt stöd, befogenheter och resurser. Detaljstyrning behöver ersättas av tillsitsbaserad styrning där medarbetarna ges inflytande över arbetssätt och prioriteringar. Den administrativa prövningsrätten, där anställda kan ifrågasätta ineffektiva rutiner, är ett steg i rätt riktning.

Flexibla anställningar och fler vägar in i vården

För att möta behovet av kompetens behövs flexibla anställningsformer som passar livets olika skeden och verksamheternas skiftande behov. Vi vill utveckla fler kombinationstjänster mellan region, kommun och privat sektor, för större rörlighet, fler karriärvägar och ett gemensamt ansvar för kompetensförsörjningen. Genom att öppna upp för bisysslor kan vi ge medarbetare möjlighet att arbeta med avancerade behandlingar på sjukhusen och enklare insatser på andra mottagningar. Det skulle också möjliggöra för privata utförare att bemanna akut- och jourverksamhet inom specialistvården, på samma sätt som jourbemanning fungerar inom vårdval vårdcentraler.

Konkret vill vi även fortsätta med att ge sjuksköterskor möjlighet att läsa till specialistsjuksköterska under arbetstid och på samma sätt ge undersköterskor möjlighet att arbeta deltid och vidareutbilda sig till sjuksköterskor med bibehållen lön. Särskilt viktigt när var fjärde sjuksköterskestudent i dag avbryter sin utbildning. Vi vill erbjuda seniora medarbetare att arbeta 80 procent, få 90 procent i lön och behålla full pensionsavsättning, i kombination med mentorskap som för kunskapen vidare. Erfarna medarbetare är en ovärderlig resurs. Genom mentorskap och möjligheten att axla handledarroller eller specialinsatser, får regionen ett bättre kunskapsflöde och nyanställda en trygg introduktion. Och vi vill ge unga sommarjobb och prova-på-veckor i regionens verksamheter som en naturlig väg in i yrket, som ett komplement till feriepraktiken för 16–19-åringar.

VGR, som har många anställda inom kvinnodominerade yrken, ska vara en föregångare inom jämställdhet med tydliga karriärvägar, betald vidareutbildning och reella möjligheter för alla att utvecklas. Vi vill också ge personalen större befogenheter att styra och ta ansvar för sin verksamhet, exempelvis genom intraprenader.

Löner som speglar ansvar och kompetens

Det måste löna sig att ta ansvar, bygga erfarenhet och utbilda sig. GrönBlå Samverkans lönesatsning på 700 miljoner kronor under 2022–2024 gav resultat. Det arbetet måste fortsätta. Det finns fler vårdnära yrkesgrupper där regionen har svårt att rekrytera och behålla personal, och de behöver prioriteras. Incitament för tunga arbetspass och utbildning inom bristyrken måste också stärkas.

Fler utbildningsplatser och stärkt handledarskap

Det krävs en kraftsamling kring utbildningsuppdraget för att locka unga till framtidens välfärdsyrken. VGR:s kapacitet att ta emot studenter för utbildning och praktik måste vara tillräcklig, nyttjas optimalt och hålla hög kvalitet.

Nu förändras läkarutbildningen. För att klara kompetensförsörjningen av specialistläkare inom identifierade bristspecialiteter behövs ett tydligare ansvar för styrning och prioritering, dimensionering och finansiering av allmäntjänstgöring (AT), specialiseringstjänstgöring (ST) och bastjänstgöring (BT).

Åtgärder måste även vidtas för att tillse en tillräcklig kapacitet avseende till exempel handledarskap för BT (bastjänstgöring) och ett ökat antal STA (specialisttjänstgöring allmänmedicin). Nyttjande av digitala verktyg och att randingsplatser utgår i större utsträckning från kvalitet oavsett vårdgivare är ett steg på vägen.

Ett öppet arbetsklimat för en tryggare vård

Ett öppet och tillåtande klimat är en förutsättning för en trygg och utvecklande arbetsmiljö. Alla medarbetare ska känna sig trygga att lyfta problem, påtala brister och komma med idéer utan rädsla för negativa konsekvenser. Ledarskapet behöver stärkas, chefer måste få rätt förutsättningar och organisationskulturen behöver spegla hur människor lever och arbetar i dag.

5. Hållbarhet

Mål	Fokusområden
Ökad måluppfyllelse för VGR:s hållbarhetsmål	Minska VGR:s negativa miljö- och klimatpåverkan Öka VGR:s positiva påverkan på god hälsa, jämlikhet och delaktighet

Regionens hållbarhetsmål fastställer att VGR främjar god hälsa och välbefinnande, arbetar för jämlikhet och lika rättigheter, skapar tillit, trygghet och delaktighet, arbetar resurseffektivt och giftfritt, ställer om till låg klimatpåverkan samt främjar biologisk mångfald och ekosystem. Som en av landets största arbetsgivare och samhällsaktör ska VGR vara en föregångare och agera för en hållbar utveckling. I VGR har strukturer inrättats för tydligare styrning inom området hållbarhet bland regionens förvaltningar och bolag. Att tydligare integrera VGRs hållbarhetsmål i regionens styr- och ledningsprocesser behöver prioriteras framåt för att få ytterligare genomslagskraft inom området. Det krävs ett samordnat genomförande inom samtliga förvaltningar och bolag om regionen ska nå målen. Den ekonomiska hållbarheten möjliggör för VGR att skapa förutsättningar för ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. Det ekonomiska ses som medel och möjliggöra för de två dimensionerna inom hållbarhet. Målsättningen är att:

- Minska VGR:s miljö- och klimatpåverkan
- Öka VGR:s positiva påverkan för god hälsa, jämlikhet och delaktighet

Prioriteringar i arbetet med de interna miljömålen

Miljömål 2030 är prioriterade utifrån VGRs uppdrag, rådighet och miljöpåverkan och sätter ambitionen för den egna verksamheten i det ekologiska perspektivet av hållbar utveckling. Genom att koppla samman uppdrag inom hälso- och sjukvården med regional utveckling, kultur och kollektivtrafik och dra nytta av VGRs storlek och samlade kompetens kan regionen i samverkan med andra aktörer i samhället utveckla lösningar och påvisa att en omställning till ett hållbart välfärdssamhälle är möjlig.

Prioriteringar i arbetet med mål för social hållbarhet

I VGR ska alla åtnjuta lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionsnedsättning, ålder, socioekonomisk status eller bostadsort. För att öka den sociala hållbarheten och möjliggöra ett robust samhälle, ska VGR fortsätta arbetet med att stärka sammanhållningen i samhället. Arbetet för att minska skillnader i livsvillkor och hälsa ska fortsätta. För att möjliggöra ett kraftfullt genomförande inom social hållbarhet behöver arbetet inriktas på att identifiera, analysera och åtgärda orättfärdiga skillnader i hälsa och livsvillkor för såväl invånare som medarbetare. Särskilt viktigt är att undersöka förutsättningarna för utveckling av jämlikhetsdata, fortsatt arbete med tillgängliga miljöer samt fortsatt arbete med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen. Hållbarhetsarbetet behöver kopplas till arbetet med omställningen av hälso- och sjukvården genom ett mer hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt för att klara det framtida vårdbehovet.

6. Västra Götalandsregionens ekonomi

Mål	Fokusområden
God finansiell flexibilitet och styrning	Låg andel långsiktigt bindande kostnader God budgetföljsamhet
God finansiell stabilitet och balans	Stabil kostnadsutveckling Positiva ekonomiska resultat
God finansiell kapacitet	Kortsiktig betalningsförmåga Tryggt pensionsåtagande Positiv soliditet

Ekonomisk utblick

Världsekonomin präglas av stor osäkerhet under 2026. Kriget i Mellanöstern och den amerikanska administrationens tullpolitik skapar tvära kast på börser och räntemarknader. Störningar i trafiken genom Hormuzsundet – där en fjärdedel av alla globala oljeleveranser passerar – driver upp energipriserna och försämrar tillväxtutsikterna i Sverige och omvärlden. Sverige befinner sig i en försiktig återhämtning med god ekonomisk grundstyrka, men är sårbart för omvärldsläget. Flera prognosmakare har sänkt sina BNP-prognoser för helåret 2026 mot bakgrund av ökad oro för högre inflation och räntor. Finansdepartementets prognostiserade i mars en BNP-tillväxt på 2,8 procent, men skriver ner BNP i år till 2,3 procent. Det är ett läge som kräver starka offentliga finanser och kloka prioriteringar.

Ekonomiska förutsättningar

I takt med fallande inflation har VGR:s pensionskostnader minskat kraftigt sedan 2024, vilket frigjorde ett betydande reformutrymme under 2025 och 2026. Från 2027 och framåt väntas pensionskostnaderna återgå till en mer normal ökningstakt och bidrar då inte längre till reformutrymmet.

Trots ett förbättrat konjunkturläge kvarstår ekonomiska utmaningar. Kompensation för prisutveckling, demografiskt tryck och övriga kostnadsökningar – exempelvis stärkt säkerhet och beredskap – kan inte fullt ut täckas av förväntad intäktsökning. Därtill krävs årliga överskott på i genomsnitt drygt en miljard kronor för att inte riskera att pensionsmedel används för att finansiera investeringar. Sammantaget kräver detta tydliga politiska prioriteringar.

Sjukhusens ekonomiska resultat för 2026 är avgörande för att nå en långsiktigt hållbar ekonomi. Regionfullmäktige har ställt krav på avskrivning av sjukhusens negativa egna kapital från 2023, om cirka två miljarder kronor. Förutsatt att sjukhusen når ekonomisk balans 2026 och fortsatt får indexering och kompensation för demografiskt tryck, bedöms det finnas goda förutsättningar för en stabil ekonomi under budget- och planperioden.

Skatteunderlag och intäkter

Befolkningsutvecklingen är central för VGR eftersom den påverkar arbetskraften och därmed skatteunderlaget. SKR:s skatteunderlagsprognos från april 2026 pekar på en begynnande återhämtning i svensk ekonomi, driven av ökad hushållskonsumtion och investeringar. Skatteunderlaget växer med 4,5 procent 2026 och beräknas öka med i genomsnitt 4,3 procent per år under perioden 2027–2029. Antalet sysselsatta och arbetade timmar ökar tydligare under 2026 än föregående år.

Trots en relativt stark utveckling av skatteunderlaget ökar regionens intäkter betydligt långsammare än kostnaderna. För perioden 2027–2029 beräknas den totala intäktsutvecklingen uppgå till i genomsnitt 2,2 procent per år.

Statsbidrag och läkemedel

Från och med 2027 tillförs medel för vaccination mot vattkoppor om cirka 6,7 miljoner kronor samt medel för civilt försvar avseende lagerhållning om cirka 111 miljoner kronor. Koncernkontoret bedömer att dessa medel bör tillföras regionstyrelsen som en del av finansieringen av säkerhet och beredskap.

Utöver generella statsbidrag beslutar staten om riktade statsbidrag, främst inom psykisk hälsa, tillgänglighet och vårdkapacitet. I budgetpropositionen för 2026 aviserade regeringen ett flertal sådana bidrag för 2026 och planåren 2027–2028. Prognosen är att de riktade statsbidragen totalt sett kommer att ligga kvar på ungefär samma nivå under 2027–2029 som 2026.

För en långsiktigt hållbar ekonomi är det avgörande att integrera målen i policyn för god ekonomisk hushållning i regionfullmäktiges budget, så att ekonomiska och verksamhetsmässiga perspektiv kopplas samman på ett tydligt sätt.

Skattesats

Mot denna bakgrund föreslår vi att skattesatsen för 2027 fastställs till oförändrade 11:48 kronor per skattekrona.

Internhandel

Från och med 2026 infördes flera förändringar i hur varor och tjänster hanteras inom regionen. Dels att digitaliseringsöverenskommelsen (DÖK) för vissa tjänster avskaffades och gradvis ersattes med en ny styrmodell. Dels en övergång till anslagsfinansiering för konferensservice, rekryteringscenter, lärportalen och utbildningssamordning. I ett ärende till regionstyrelsen den 19 maj 2026 så föreslår koncernkontoret en utökad andel anslagsfinansiering för ägarstyrda tjänster för ytterligare delar av DÖK, delar av serviceöverenskommelsen (SÖK) samt lokalkostnader för delar av VGR:s administrativa kontorslokaler. Införandet föreslås från och med 1 januari 2027.

Om beslutet blir enligt förslag kommer växlingar av regionbidrag att behöva göras mellan berörda nämnder och styrelser. Uppdragsgivande nämnder hanterar det i sin tur genom minskade ersättningar i uppdragen till utförarstyrelserna, vilket kompenseras motsvarande i sin tur genom minskade kostnader.

Det finns dock fortfarande frågor, främst rörande konsekvenser, som behöver klargöras innan beslut kan fattas och växlingar i så fall göras. Exakta volymer för 2027 är heller inte klara i tid för budgetbeslutet, så ett eventuellt beslut om växlade belopp behöver i så fall fattas i den budget som det nyvalda regionfullmäktige fastställer i november 2026.

Fördelning regionbidrag och prioriteringar under året

Västra Götalandsregionen befinner sig i ett ekonomiskt ansträngt läge där kostnadsutvecklingen överstiger intäktstillväxten. Det ställer krav på tydliga prioriteringar och en ansvarsfull resursanvändning inom samtliga nämnder och styrelser. Varje skattekrona ska användas där den gör störst nytta för invånarna i Västra Götaland.

Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får en uppräkningsökning på 2,8 procent för index och demografiskt tryck. Miljö- och regionutvecklingsnämnden, kulturnämnden, strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden, de delregionala nämnderna, styrelsen för Hälsa och Stressmedicin, moderbolaget, personalutskottet och styrelsen för logistik får 2,0 procent i indexuppräkningsökning. Övriga nämnder och styrelser får 1,0 procent, eller tilldelning i nivå med äskat behov. Styrelsen för Fastighet, Stöd och Service omfattas därutöver av effektiviseringskrav för lokaler.

Regionstyrelsen

100 mnkr för digitala tjänster (2028: +70 mnkr, 2029: ytterligare +55 mnkr)

80 mnkr för ökade kostnader för säkerhet och beredskap (2028: +50 mnkr, 2029: ytterligare +20 mnkr)

300 mnkr för vårdinformationsmiljö, växlat från moderförvaltningen

Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden

100 mnkr i riktad satsning på nära vård: tidiga insatser för barn och unga, äldre och ambulanssjukvård ska prioriteras

Minst 25 % av vårdens samlade resurser ska gå till primärvården. Sverige lägger internationellt sett en låg andel av hälso- och sjukvårdsbudgeten på primärvård, samtidigt är forskningen tydlig: länder där primärvården är den naturliga första kontakten har lägre totala vårdkostnader och nöjdare patienter. I dag går mindre än 20 procent av VGR:s vårdresurser till primärvården.

Kopplingen mellan ekonomiska medel och uppdrag i utförarstyrelsema behöver tydliggöras, och där det är mer kostnadseffektivt att upphandla vård externt ska det övervägas.

Nämndens regionbidrag minskas med 9,426 mnkr i växling av regionbidrag för Medicinhistoriska museet till Kulturnämnden.

Delregionala nämnder

10 mnkr för folkhälsoarbetet, för att stärka förebyggande insatser för barn och unga i samverkan med föreningslivet

Miljö- och regionutvecklingsnämnden

50 mnkr på fler vägar in på arbetsmarknaden och möjligheten att ställa om mitt i livet. Regionen ska vara en aktiv part i korta, branschspecifika utbildningar tillsammans med näringsliv och kommuner, där omställningsutbildningar och lärlingsplatser leder direkt till anställning. Fler yrkes- och lärlingsutbildningar ska utvecklas i hela Västra Götaland.

Kulturnämnden

10 mnkr för kompensation för neddragningar i kultursamverkansmodellen

9,4 mnkr i växling av regionbidrag för Medicinhistoriska museet från operativa hälso- och sjukvårdsnämnden

Tabell regionbidrag

	Budget 2026	Budget 2027	Plan 2028	Plan 2029
	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	56 747,2	58 604,2	59 687,3	60 881,0
Strategisk SN	141,0	143,9	146,7	149,7
Operativ SN	56 437,6	58 275,9	59 352,5	60 539,5
Delregionala nämnderna	168,5	184,4	188,1	191,9
DRN N:a	28,2	31,3	31,9	32,5
DRN S:a	23,4	26,4	26,9	27,5
DRN Ö:a	27,1	30,2	30,8	31,4
DRN V:a	31,4	34,6	35,2	36,0
DRN Gbg	58,3	62,0	63,2	64,5
Regional utveckling	8 853,5	9 136,2	9 890,9	10 476,0
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	1 109,7	1 162,4	1 223,2	1 247,6
Kulturnämnden	1 306,2	1 351,7	1 378,8	1 406,4
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 437,6	6 622,0	7 289,0	7 822,0
Serviceverksamheter	1 443,4	1 482,3	1 546,6	1 649,2
Styrelsen för fastighet, stöd och service	1 368,2	1 356,4	1 485,8	1 596,7
Styrelsen för logistik	48,8	99,0	33,2	24,4
Nämnd Hälsan & stressmedicin	26,4	27,0	27,5	28,1
Regiongemensamt	6 346,8	6 525,5	7 598,6	8 230,6
Regionfullmäktige	144,9	146,3	149,2	152,2
Regionstyrelsen	3 697,6	4 223,7	4 442,1	4 621,0
Regionstyrelsen	3 388,7	3 893,4	4 091,3	4 248,1
Personalutskottet	251,8	265,3	284,6	305,3
Hållbarhetsutskottet	57,1	64,9	66,2	67,5
Revisorskollegiet	28,9	29,5	30,1	30,7
Patientnämnderna	30,2	30,5	31,1	31,7
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	2 747,3	2 397,7	3 248,1	3 697,1
Summa	73 390,8	75 748,2	78 723,4	81 236,9

Investeringar

De långsiktiga investeringsbehoven för perioden 2027–2036 uppgår till cirka 100 miljarder kronor. Utifrån VGR:s riktlinjer innebär investeringsbudgeten för samma period ett utgiftstak om 66 miljarder kronor. Hur stort investeringsutrymme som faktiskt nyttjas och till vilka ändamål beslutas av regionstyrelsen i kommande investeringsplaner. VGR ska i första hand vårda och bygga vidare på befintliga lokaler framför att genomföra nyinvesteringar.

Likviditet

Likviditeten består av likvida medel på bankkonto samt finansiella placeringar.

Tillgångarna är placerade i enlighet med den av regionfullmäktige beslutade finanspolicyn och består av finansiella tillgångar bokförda till marknadsvärde samt likvida medel på bankkonton. Från och med 2019 redovisas de finansiella tillgångarna till marknadsvärde. Detta innebär att upp- och nedgångar på börsen får effekt på resultaträkningen.

Eget kapital

Det egna kapitalet uppgick vid årets slut till 13 288 mnkr, vilket var en positiv ökning med 510 mnkr motsvarande årets resultat. Detta är en trygghet inför framtiden.

God ekonomisk hushållning

Enligt kommunallagen ska kommuner och regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Regionfullmäktige beslutade i september 2025 om Policy för god ekonomisk hushållning och ekonomistyrning i Västra Götalandsregionen. Policyn fastställer styrande förutsättningar för VGR:s förmåga långsiktigt fullgöra politiska beslut och finansiella åtaganden utan att det behöver ske plötsliga och omfattande förändringar i utgiftsnivåer, lånebehov, skattenivåer eller politiska inriktningar.

I policyn finns tre mål och sju fokusområden:

- God finansiell flexibilitet och styrning
  - Låg andel långsiktigt bindande kostnader
  - God budgetföljsamhet
- God finansiell stabilitet och balans
  - Stabil kostnadsutveckling
  - Positiva ekonomiska resultat
- God finansiell kapacitet
  - God kortsiktig betalningsberedskap
  - Tryggt pensionsåtagande
  - Positiv soliditet

Ekonomitabeller

Resultaträkning

	2027	2028	2029
Resultaträkning (mnkr)			
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	17 375	17 896	18 433
varav riktade statsbidrag	3 300	3 300	3 300
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-88 462	-90 617	-92 917
Avskrivningar och nedskrivningar	-4 108	-4 534	-4 901
Verksamhetens nettokostnad	-75 195	-77 255	-79 385
Skatteintäkter	61 656	64 364	67 067
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	14 639	14 817	15 015
varav generella statsbidrag	6 953	7 127	7 305
Finansiella intäkter	138	138	138
Finansiella kostnader	-691	-1 606	-1 991
ÅRETS RESULTAT	547	458	844

Balansräkning

Balansräkning (mnkr)	2027	2028	2029
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	93	164	228
Byggnader och Mark	29 109	31 502	33 419
Maskiner och inventarier	15 732	18 667	21 685
Finansiella anläggningstillgångar	1 100	1 100	1 120
Summa anläggningstillgångar	46 034	51 433	56 452
Bidrag till infrastruktur	2 270	2 072	1 875
Omsättningstillgångar			
Förråd	900	918	936
Kortfristiga fordringar	6 400	6 528	6 659
Kortfristiga placeringar	22 375	18 089	17 096
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	30 175	26 035	25 191
SUMMA TILLGÅNGAR	78 479	79 540	83 518
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	547	458	844
Övrigt eget kapital	14 025	14 572	15 030
varav resultatutjämningsreserv	43	43	43
Summa eget kapital	14 572	15 030	15 874
Avsättningar			
Avsättning pensioner	39 866	40 986	42 872
Övriga avsättningar	7 084	6 484	5 884
Summa avsättningar	46 950	47 470	48 756
Skulder			
Långfristiga skulder	3 565	3 565	3 565
Kortfristiga skulder	13 392	13 475	15 323
Summa skulder	16 957	17 040	18 888
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	78 479	79 540	83 518

Beslutspunkter

1. Regionfullmäktige fastställer Västra Götalandsregionens budget innehållande mål, fokusområden och regionbidrag till nämnder och styrelser för budgetåret 2027 och planåren 2028–2029.
2. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2027 till 11:48 öre per skattekrona.
3. Regionfullmäktige fastställer investeringsramen för perioden 2027–2036 till 66 miljarder kronor.
4. Regionfullmäktige fastställer fastighetsindex till två procent.
5. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa investeringsplan inom investeringsramen enligt beslutspunkt tre.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
8. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för nämnders och styrelserns arbete med uppdrag och detaljbudget.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fördelningen av regionbidragen till de två nya patientnämnderna utifrån regionfullmäktiges samlade ram till patientnämnderna.
10. Regionstyrelsen ska senast den 30 oktober teckna digitaliseringsöverenskommelse med berörda verksamheter.
11. Styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 30 oktober 2026 teckna fastighets- och serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
12. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden, kulturnämnden, miljö- och regionutvecklingsnämnden och infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska senast den 30 oktober besluta om uppdrag till utförarstyrelser. I uppdragen ska budgetens mål och fokusområden omhändertas.
13. Nämnder och styrelser ska senast den 14 december 2026 fastställa detaljbudget i form av plan för verksamhet och ekonomi för 2027 samt inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2028 och 2029 i enlighet med regionfullmäktiges budget, regionstyrelsens riktlinjer och uppdragsnämnds uppdrag.
14. Patientnämnd Göteborg, Patientnämnd norra, Patientnämnd södra, Patientnämnd västra och Patientnämnd östra exkluderas från kravet på beslut om detaljbudget för 2027.
15. De två nya patientnämnderna ska senast den 26 februari 2027 fastställa detaljbudget i form av plan för verksamhet och ekonomi för 2027 samt inriktning för verksamhet och ekonomi för åren 2028 och 2029 i enlighet med regionfullmäktiges budget och regionstyrelsens riktlinjer.